

Prva ocena stanja v kmetijstvu v letu 2015

(jesensko poročilo)

Ljubljana, 25. november 2015

Poročilo je pripravil KMETIJSKI INŠTITUT SLOVENIJE v okviru analitične naloge Spremljanje razvoja kmetijstva v Sloveniji v letu 2015, katere naročnik in financer je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Uredila:

Tina VOLK

Avtorji:

Barbara ZAGORC (rastlinska pridelava)

Ben MOLJK (živinoreja)

Matej BEDRAČ (Program razvoja podeželja)

Marjeta PINTAR (uvod, cene, zunanja trgovina)

Tina VOLK (kmetijska politika)

Miroslav REDNAK (dohodek)

Maja KOŽAR (gospodarska gibanja)

Fotografija na naslovnici: Matej STOPAR

Kazalo vsebine

1	UVOD	6
2	GOSPODARSKA GIBANJA.....	6
3	OBSEG KMETIJSKE PROIZVODNJE	6
4	CENE V KMETIJSTVU	9
5	UKREPI KMETIJSKE POLITIKE	11
6	OCENA EKONOMSKIH REZULTATOV KMETIJSTVA.....	17
7	ZUNANJA TRGOVINA Z AGROŽIVILSKIMI PROIZVODI	18
8	PREGLED PO POMEMBNEJŠIH KMETIJSKIH TRGIH	19
8.1	Pšenica	19
8.2	Ječmen	21
8.3	Koruza za zrnje	22
8.4	Oljna ogrščica	24
8.5	Krompir	25
8.6	Jabolka, hruške, breskve	26
8.7	Grozdje in vino	28
8.8	Meso govedi	29
8.9	Meso prašičev	31
8.10	Perutninsko meso.....	32
8.11	Meso drobnice	33
8.12	Mleko	34
8.13	Jajca	36

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Pridelava žita in poljščin; 2014 in 2015	7
Preglednica 2: Pridelek sadja; 2014 in 2015	8
Preglednica 3: Pridelek grozdja; 2014 in 2015	8
Preglednica 4: Obseg proizvodnje pomembnejših živalskih proizvodov v letih 2013 in 2014 ter ocena za leto 2015.....	8
Preglednica 5: Nominalni indeksi cen kmetijskih proizvodov na letni ravni v letih 2013 in 2014 ter ocena za leto 2015.....	9
Preglednica 6: Nominalni indeksi cen osnovnih inputov za kmetijstvo na letni ravni v letih 2013 in 2014 ter ocena za leto 2015	10
Preglednica 7: Višina ovojnice za neposredna plačila in njena razdelitev po shemah; 2014 in 2015-2020	11
Preglednica 8: Model delne konvergence osnovnega plačila.....	12
Preglednica 9: Zavezanci in pogoji za izvajanje kmetijskih praks zelene komponente v obdobju 2015-2020	13
Preglednica 10: Ukrepi in podukrepi PRP 2014-2020 ter okvirna razdelitev sredstev po ukrepih.....	16
Preglednica 11: Izvoz in uvoz agroživilstva po skupinah blaga; leto 2014 ter obdobje januar – avgust v letih 2014 ter 2015.....	19
Preglednica 12: Kakovost pšenice; 2011-2015*	20

Kazalo slik

Slika 1: Indeksi kmetijske proizvodnje; 2003-2014 in ocena 2015 (2010 = 100)	9
Slika 2: Realni indeksi cen kmetijskih proizvodov pri proizvajalcih; 2003-2014 in ocena 2015 (2010 = 100).....	10
Slika 3: Realni indeksi cen kmetijskih proizvodov, cen inputov v kmetijstvo in cenovno stroškovna pariteta; 2003-2014 in ocena 2015 (2010 = 100)	11
Slika 4: Izvoz in uvoz agroživilskih proizvodov v obdobju januar-avgust 2003-2015 ter januar-december 2003-2014 in ocena za leto 2015 (mio EUR)	18
Slika 5: Osnovni ekonomski in proizvodni kazalci pri pridelavi pšenice (indeks povprečje 2010-2014= 100; 2015: predhodna ocena)	21
Slika 6: Osnovni ekonomski in proizvodni kazalci pri pridelavi ječmena (indeks povprečje 2010-2014 = 100; 2015: predhodna ocena)	22
Slika 7: Osnovni ekonomski in proizvodni kazalci pri pridelavi koruze za zrnje (indeks povprečje 2010-2014 = 100; 2015: predhodna ocena)	23
Slika 8: Osnovni ekonomski in proizvodni kazalci pri pridelavi oljne ogrščice (indeks povprečje 2010-2014 = 100; 2015: predhodna ocena)	24
Slika 9: Osnovni ekonomski in proizvodni kazalci pri pridelavi krompirja (indeks povprečje 2010-2014 = 100; 2015: predhodna ocena)	26
Slika 10: Osnovni ekonomski in proizvodni kazalci pri pridelavi jabolk (indeks povprečje 2010-2014 = 100; 2015: predhodna ocena)	27
Slika 11: Osnovni ekonomski in proizvodni kazalci pri pridelavi grozdja (indeks povprečje 2010-2014 = 100; 2015: predhodna ocena)	29
Slika 12: Spremembe prirasta govedi v obdobju 2010-2014 in ocena za leto 2015 (povprečje 2010-2014 = 100).....	29
Slika 13: Odkupne cene mlade pitane govedi (živa masa; EUR/t) po mesecih; 2014 in 2015	30
Slika 14: Osnovni ekonomski kazalci pri pitanju govedi (indeks; 2010-2014 = 100)	30
Slika 15: Spremembe prirasta prašičev v obdobju 2010-2014 in ocena za leto 2015 (povprečje 2010-2014 = 100)	31
Slika 16: Odkupne cene pitanih prašičev (do 150 kg; živa masa; EUR/t) po mesecih; 2014 in 2015 ..	31
Slika 17: Osnovni ekonomski kazalci pri pitanju prašičev (indeks; 2010-2014 = 100).....	32
Slika 18: Spremembe prirasta perutnine v obdobju 2010-2014 in ocena za leto 2015 (povprečje 2010-2014 = 100)	32
Slika 19: Odkupne cene pitanih piščancev (živa masa; EUR/t) po mesecih; 2014 in 2015.....	33
Slika 20: Osnovni ekonomski kazalci pri pitanju piščancev (indeks; 2010-2014 = 100)	33
Slika 21: Odkupne cene jagnjet (živa masa; EUR/t) po mesecih; 2014 in 2015.....	34
Slika 22: Osnovni ekonomski kazalci pri prireji jagnjet (indeks; 2010-2014 = 100)	34
Slika 23: Spremembe proizvodnje mleka v obdobju 2010-2014 in ocena za leto 2015 (povprečje 2010-2014 = 100)	35
Slika 24: Odkupne cene mleka po mesecih (EUR/t); 2014 in 2015	35
Slika 25: Osnovni ekonomski kazalci pri prireji mleka (indeks; 2010-2014 = 100)	36
Slika 26: Odkupne cene jajc po mesecih (EUR/000 kosov); 2014 in 2015	37
Slika 27: Osnovni ekonomski kazalci pri proizvodnji jajc (indeks; 2010-2014 = 100)	37

1 Uvod

Poročilo predstavlja prvo, grobo oceno proizvodnih in ekonomskih rezultatov slovenskega kmetijstva v letu 2015. Pripravljeno je na podlagi razpoložljivih statističnih in drugih informacij, ki so bile na voljo do 23. novembra 2015. V tem času so na voljo le predhodni statistični podatki o proizvodnji nekaterih pomembnejših rastlinskih pridelkov in ocene indeksov cen na letni ravni, podatki o odkupu kmetijskih proizvodov in zakolu živine v klavnicah za obdobje devetih mesecev tekočega leta ter začasni podatki o zunanji trgovini za obdobje osmih mesecev tekočega leta. To pomeni, da za zanesljivo oceno sprememb skupnega obsega kmetijske proizvodnje, cen in dohodkov v kmetijstvu manjkajo številne informacije. V živinoreji je v tem času problematična zlasti ocena obsega proizvodnje, medtem ko je v rastlinski proizvodnji težje oceniti letne spremembe cen.

Obseg živinoreje je v splošnem močno odvisen od sprememb v številu živine, pri prašičih, zlasti pa pri drobnici, pa tudi od obsega zakola na gospodarstvih, o čemer med letom ni podatkov. Pri govedu zanesljivost ocen na osnovi razpoložljivih statističnih podatkov zmanjšuje tudi dejstvo, da statistika od leta 2007 dalje domačo proizvodnjo mesa ter prirast računa na osnovi podatkov registra govedi, ki niso javno dostopni in se predvsem pri zunanji trgovini z živim govedom lahko precej razlikujejo od objavljenih podatkov v okviru statistike zunanje trgovine.

V rastlinski pridelavi mesečni indeksi cen ne povedo veliko o spremembi cen na povprečni letni ravni, saj zaradi sezonskih uteži na letni ravni prevlada cena v obdobju največjega odkupa. Napovedi sprememb cen na letni ravni so zato v tem času problematične zlasti pri poznih posevkih, sadju in grozdju, kjer se večina pridelka odkupi v zadnjih mesecih leta, torej v mesecih, za katere trenutno še ni podatkov.

Primerjava jesenskih ocen s končnimi rezultati za obdobje 2010-2014 kaže, da so odstopanja pri posameznih parametrih lahko precejšnja, nakazane smeri sprememb za kmetijstvo kot celoto pa so že dokaj zanesljive.

2 Gospodarska gibanja

Jesenska napoved gospodarskih gibanj 2015 (UMAR) kaže, da je slovensko gospodarstvo okrevalo tudi v prvi polovici 2015, bruto domači proizvod naj bi se v letu 2015 tako povečal za 2,7 % glede na leto poprej. Ključna za gospodarsko okrevanje sta rast izvoza in zasebne potrošnje ter nekoliko večji obseg državnih investicij na račun pričakovanega pospešenega črpanja sredstev EU iz prejšnje finančne perspektive, ki se letos izteka.

Gospodarsko okrevanje je po omenjeni napovedi prispevalo tudi k izboljšanju razmer na trgu dela. Glede na leto poprej naj bi se zaposlenost v letu 2015 povečala za 1,5 %, povprečna bruto plača pa realno za 1,3 %. Stopnji brezposelnosti naj bi se v povprečju leta rahlo znižali; registrirana nekoliko bolj in sicer na 12,3 % (v 2014 13,1 %), anketna pa na 9,4 % (v 2014 9,7 %).

Nižje cene energentov so tudi letos odločilno vplivale na gibanje inflacije, ki ostaja nizka (0,1 % ob koncu leta 2015) in kljub začetku rasti kaže na še vedno šibko domače povpraševanje. Zaradi medletnega upada cen v večini mesecev je za povprečje leta 2015 ocenjena deflacija (-0,4 %).

3 Obseg kmetijske proizvodnje

Spremenljive vremenske razmere so bile v letu 2015 rastlinski pridelavi nekoliko bolj naklonjene kot v predhodnih treh letih. Po dveh sušnih in enem deževnem letu je tokratno letino najbolj zaznamovalo deževje ob jesenski setvi, poletje z izredno visokimi

temperaturami in manjši primanjkljaji padavin, ki so bili časovno in krajevno po Sloveniji neenakomerno razporejeni.

Jesensko obilno deževje z nadpovprečnimi temperaturami je oteževalo pripravo tal in setev prezimnih posevkov. Tudi v mesecih meteorološke zime so bile temperature nadpovprečne, dni s snežno odejo je bilo malo in tla so bila le redko zmrznjena. Vendar so občasne nočne nizke temperature zadrževale prezgoden začetek rastne dobe. Prva pomladna meseca sta bila topla in suha. Konec aprila so bile temperature tal že primerne za setev koruze in drugih spomladanskih poljščin in vrtnin. Nadpovprečne temperature so se nadaljevale tudi v maju, količina padavin pa je bila tako časovno kot po regijah Slovenije neenakomerno razporejena. V tem času je bila preskrbljenost kmetijskih tal z vodo na Primorskem in v SV Sloveniji že premajhna. Trije poletni meseci so bili zelo vroči, kmetijske rastline pa so bile pogosto v vročinskem in tudi v sušnem stresu. Glede na dolgoletno povprečje je bil primanjkljaj padavin zelo velik v vzhodni polovici Slovenije, medtem ko je bilo na zahodu ponekod padavin celo več od dolgoletnega povprečja. Septembrske vremenske razmere so s suhimi in deževnimi obdobji ter primernimi temperaturami omogočale dozorevanje poznih posevkov, izboljšale preskrbljenost kmetijskih tal z vodo in večinoma niso oteževale spravila pridelkov.

Sicer še nepopolni podatki in ocene za rastlinsko pridelavo kažejo, da se je površina kmetijske zemlje v uporabi tudi letos zelo malo spremenila. Vendar je v letu 2015 prišlo do sprememb v setveni strukturi njiv, kjer so bile največje absolutne spremembe zabeležene pri oljnicah. Na podlagi prvih podatkov o pridelavi na njivah v letu 2015 ugotavljamo, da se je v primerjavi z letom prej zmanjšala površina oljnic (-15 %), korenovk in gomoljnic (-10 %) ter zelene krme z njiv (-3 %), povečala površina suhih stročnic (+33 %) ter hmelja (+8 %), na ravni leta prej pa je ostala površina žita (-0,2 %). Pri žitu so bile smeri sprememb površine raznosmerne; površina krušnega žita se je zmanjšala, površina krmnega žita (strno žito in koruza za zrnje) pa povečala. Pri oljnicah se je površina oljne ogrščice izrazito zmanjšala (-71 %), močno pa se je povečala površina oljnih buč (+24 %) in soje (+323 %).

Količinsko je bila letina 2015 za njivske posevke slabša od zelo dobre letine 2014. Hektarski pridelki najpomembnejših vrst strnega žita so bili manjši kot v letu prej (do 5 %) in obenem nekoliko nad povprečjem zadnjih petih let (2010-2014). Podobno se napoveduje tudi pri koruzi za zrnje, kjer naj bi bil hektarski pridelek 6 % manjši od rekordnega lanskega in za desetino nad povprečjem zadnjih petih let. Pomembno slabša kot v letu prej je bila letina oljnic, pri posameznih oljnicah pa so bile spremembe hektarskega pridelka različne. Po prvih ocenah statistike je bil dosežen pomembno manjši in zelo podpovprečen pridelek oljne ogrščice, boljša od lanske pa naj bi bila letina buč in ostalih oljnic. Zelo dobre hektarske pridelke se pričakuje pri pridelavi krompirja, slabša je bila letina hmelja, medtem ko je bila letina koruze za silažo podobna lanski.

Preglednica 1: Pidelava žita in poljščin; 2014 in 2015

	Površina (ha)		Indeks 2015/14	Pridelek (t/ha)		Indeks 2015/14	Skupni pridelek (t)		Indeks 2015/14
	2014	2015		2014	2015		2014	2015	
Pšenica in pira	33.124	30.697	92,7	5,2	5,1	97,6	173.245	156.695	90,4
Rž	1.640	1.242	75,7	4,1	3,7	90,1	6.737	4.595	68,2
Ječmen	18.482	20.072	108,6	4,9	4,6	95,3	89.700	92.874	103,5
Tritikala	4.229	4.531	107,1	4,7	4,6	96,9	20.068	20.841	103,9
Oves	1.364	1.514	111,0	3,3	3,3	101,2	4.448	4.996	112,3
Koruzi za zrnje	38.331	38.963	101,6	9,1	8,6	93,7	350.583	333.911	95,2
Silažna koruza*	28.444	28.007	98,5	48,0	48,1	100,2	1.364.314	1.346.039	98,7
Oljna ogrščica	5.563	1.630	29,3	3,6	2,1	59,9	19.883	3.490	17,6
Buče za olje	3.943	4.909	124,5	0,6	0,6	111,2	2.269	3.142	138,5
Krompir	3.600	3.280	91,1	26,9	27,9	103,9	96.819	91.660	94,7
Hmelj	1.296	1.405	108,4	1,8	1,3	71,4	2.270	1.756	77,4

* glavni posevek

Vir: SURS

Začasni podatki statistike kažejo, da je predvsem zaradi slabših hektarskih pridelkov skupni pridelek žita v letu 2015 za 5 % manjši od rekordnega pridelka v letu 2014 in 8 % nad povprečjem zadnjega petletnega obdobja (2010-2014). Pridelek oljnic je zaradi manjše površine in slabe letine oljne ogrščice zelo podpovprečen in kar za polovico manjši od lanskega. Vreme je bilo zelenjadnicam letos kljub visokim temperaturam bolj naklonjeno kot deževne razmere v letu 2014, zato lahko po prvih ocenah pričakujemo boljšo letino. Po ocenah s terena bo pridelek krme s trajnega travinja nekoliko manjši od nadpovprečnega lanskega, vendar kljub temu še vedno zelo dober.

Sadje je v letu 2015 zelo dobro obrodilo. V primerjavi z letom 2014 bo po ocenah na podlagi trenutnih podatkov v intenzivnih nasadih in v ekstenzivnih sadovnjakih več sadja kot v letu prej, skupni pridelek sadja pa bo tudi za dobro desetino nad povprečjem zadnjih petih let (2010-2014).

Preglednica 2: Pridelek sadja; 2014 in 2015

Pridelek (t)	Vsi nasadi		Indeks 2015/14	Intenzivni nasadi		Indeks 2015/14	Ekstenzivni nasadi		Indeks 2015/14
	2014	2015		2014	2015		2014	2015	
Jabolka	99.909	109.529	109,6	71.034	80.275	113,0	28.875	29.254	101,3
Hruške	10.208	11.432	112,0	3.532	4.286	121,3	6.676	7.146	107,0
Breskve	:	:	:	4.173	5.548	132,9	:	:	:
Češplje in slive	:	:	:	:	:	:	3.633	3.654	100,6
Marelice	673	1.359	201,9	288	787	273,3	385	572	148,6
Češnje in višnje	5.805	6.806	117,2	1.045	1.504	143,9	4.760	5.302	111,4
Jagode	:	:	:	1.597	2.081	130,3	-	-	-

Vir: SURS

Tudi vinska trta je letos odlično obrodila. Letina grozdja je količinsko in kakovostno nadpovprečna, kar napoveduje enega boljših vinskih letnikov. Po prvih statističnih podatkih je bilo pridelano okoli 118 tisoč ton grozdja, kar je za četrtno več kot v letu 2014 ter 14 % več v primerjavi s petletnim povprečjem.

Preglednica 3: Pridelek grozdja; 2014 in 2015

	Površina (ha)		Indeks 2015/14	Pridelek (t/ha)		Indeks 2015/14	Skupni pridelek (t)		Indeks 2015/14
	2014	2015		2014	2015		2014	2015	
Grozdje skupaj	16.009	15.823	98,8	5,9	7,4	126,3	94.209	117.581	124,8
Belo grozdje	11.033	10.910	98,9	5,9	7,4	125,4	65.122	80.735	124,0
Rdeče grozdje	4.976	4.913	98,7	5,8	7,5	128,3	29.087	36.846	126,7

Vir: SURS

Tudi za živinorejo prve grobe ocene na osnovi razpoložljivih podatkov kažejo, da bo skupni obseg prireje v letu 2015 večji kot v letu prej. Zmanjšanje obsega pričakujemo pri prireji prašičev in perutnine. Po oceni se bo najbolj povečal prirast drobnice, večji prirast kot v preteklem letu pa bo tudi pri govedu. V primerjavi z letom 2014 bosta večji tudi proizvodnji mleka in jajc.

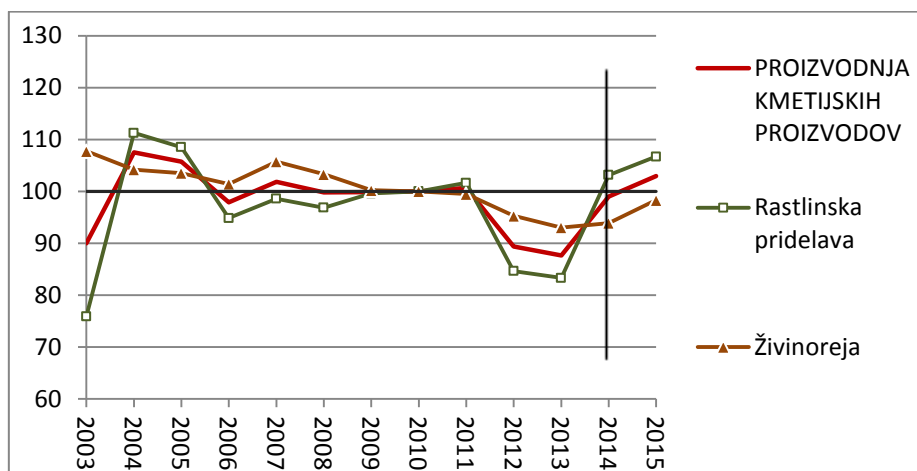
Preglednica 4: Obseg proizvodnje pomembnejših živalskih proizvodov v letih 2013 in 2014 ter ocena za leto 2015

	2013	2014	Ocena 2015	Indeks 2015/14
Govedo (prirast; 000 t)	75,2	74,8	77,0	103,0
Prašiči (prirast; 000 t)	36,1	38,1	35,9	94,1
Perutnina (prirast; 000 t)	80,8	84,0	82,0	97,6
Drobnica (prirast; 000 t)	2,9	3,5	4,0	115,2
Kravje mleko (000 t)	595,5	616,6	633,5	102,7
Jajca (znesena; milijon kosov)	357,6	340,3	354,0	104,0

Vir: SURS, KIS (ocena 2015)

Ocene na agregatni ravni kažejo, da bo rastlinska pridelava večja kot lani za dobre 3 %, živinorejska proizvodnja pa bo porasla še nekoliko bolj (za slabih 5 %). K temu bo po katastrofalni lanski letini prispevala tudi letošnja dobra letina medu. Skupni obseg kmetijske proizvodnje se bo tako v primerjavi z letom 2014 predvidoma povečal za okoli 4 % in bo pomembno večji kot v sušnih letih 2012-2013.

Slika 1: Indeksi kmetijske proizvodnje; 2003-2014 in ocena 2015 (2010 = 100)

Vir: SURS, KIS (ocena 2015)

4 Cene v kmetijstvu

Prve ocene statistike kažejo, da bodo cene rastlinskih pridelkov na povprečni letni ravni dobre 4 % višje kot v letu prej. Z izjemo krompirja bodo v letu 2015 višje odkupne cene vseh pomembnejših rastlinskih kmetijskih pridelkov.

Preglednica 5: Nominalni indeksi cen kmetijskih proizvodov na letni ravni v letih 2013 in 2014 ter ocena za leto 2015

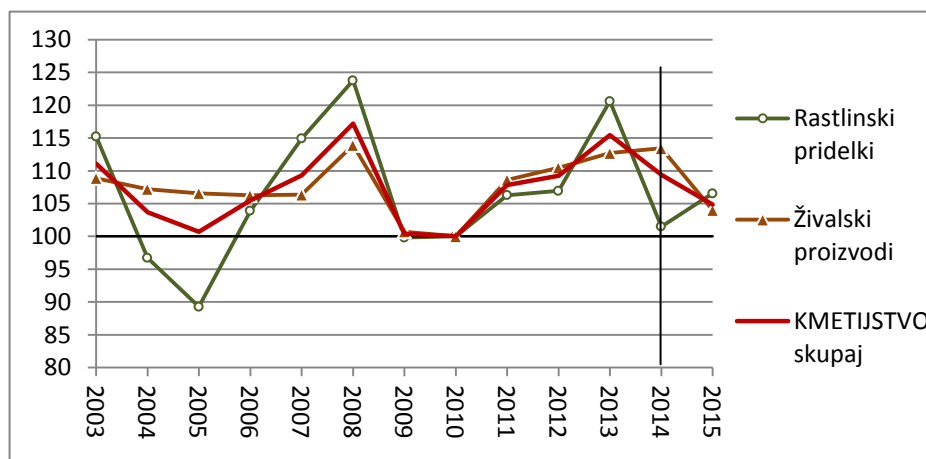
	2013/12	2014/13	Ocena 2015/14
KMETIJSKI PROIZVODI, skupaj	107,5	94,9	95,4
Rastlinski pridelki	114,8	84,3	104,4
Žito	87,9	86,2	102,4
Oljnice	86,6	84,4	110,9
Hmelj	117,6	115,7	121,7
Krompir	210,6	60,2	68,0
Zelenjadnice	123,6	82,7	104,9
Sveže sadje	119,0	74,6	112,4
Vino	87,8	111,2	113,6
Živali in živalski proizvodi	103,8	100,8	91,2
Govedo	97,8	96,8	100,9
Prašiči	101,5	95,9	94,6
Jagnjeta	104,7	110,0	111,2
Perutnina	107,0	94,9	96,9
Mleko, kravje	107,2	106,9	81,3
Jajca, jedilna	104,8	98,9	96,8

Vir: SURS, preračuni KIS

V živinoreji podatki kažejo na agregatno znižanje cen na povprečni letni ravni za skoraj 9 % in to predvsem na račun nižjih cen mleka. Na nižanje cen kažejo tudi podatki pri mesu prašičev in perutnine ter jajc, medtem ko pri jagnjetih ter mesu govedi lahko pričakujemo višje cene glede na leto 2014.

Na agregatni ravni bodo cene kmetijskih proizvodov po prvih ocenah statistike po padcu v letu 2014 ponovno padle ter bodo slabih 5 % nižje kot preteklo leto, zaradi deflacije (-0,4%; UMAR, 2015) pa bodo realno padle nekoliko manj (za 4 %). Zaradi ponovnega padca je raven cen v letu 2015 realno nižja od ravni cen v letih 2011-2014.

Slika 2: Realni indeksi cen kmetijskih proizvodov pri proizvajalcih; 2003-2014 in ocena 2015 (2010 = 100)

Vir: SURS, preračuni KIS

Ob agregatnem padcu cen kmetijskih proizvodov so v letu 2015 padle tudi cene inputov za kmetijstvo. Ocene statistike kažejo, da bodo cene inputov na povprečni letni ravni pomembno nižje kot lani pri energiji in krmilih, medtem ko bodo cene gnojil pomembno višje. Cene proizvodov in storitev za tekočo porabo v kmetijstvu (inputi 1) bodo po oceni nominalno slabih 5 % nižje kot lani, cene inputov za investicije pa bodo nekoliko porasle.

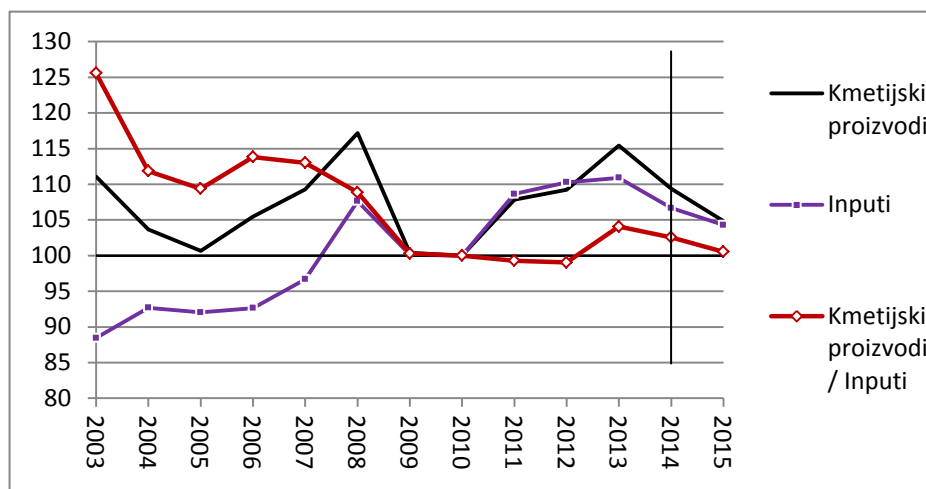
Preglednica 6: Nominalni indeksi cen osnovnih inputov za kmetijstvo na letni ravni v letih 2013 in 2014 ter ocena za leto 2015

	2013/12	2014/13	Ocena 2015/14
INPUTI ZA KMETIJSTVO, skupaj (1+2)	102,3	96,4	97,3
Inputi za tekočo porabo (1)	102,7	94,7	95,4
Semena in sadike	104,6	98,1	99,0
Energija; Maziva	99,9	97,9	87,8
Gnojila in sredstva za izboljšavo tal	92,3	88,1	108,4
Sredstva za varstvo rastlin	106,4	102,8	101,0
Veterinarske storitve	101,6	100,3	100,0
Krmila	109,0	87,9	90,5
Inputi za investicije (2)	101,8	100,3	102,2

Vir: SURS

Zaradi manjšega padca cen inputov od padca cen kmetijskih proizvodov se bo v letu 2015 cenovno stroškovno razmerje (primerjava indeksov cen kmetijskih pridelkov in cen inputov) že drugo leto zapored poslabšalo, vendar bo še vedno rahlo boljše kot v letih 2009-2012.

Slika 3: Realni indeksi cen kmetijskih proizvodov, cen inputov v kmetijstvo in cenovno stroškovna pariteta; 2003-2014 in ocena 2015 (2010 = 100)

Vir: SURS, preračuni KIS

5 Ukrepi kmetijske politike

Leto 2015 je prineslo precejšnje spremembe v kmetijski politiki. V tem letu se je začela izvajati reforma neposrednih plačil (2015-2020), potrjen in s tem uveljavljen pa je bil tudi Program razvoja podeželja za obdobje 2014-2020.

Neposredna plačila

Osnovna komponenta neposrednih plačil ostajajo tudi po reformi proizvodno nevezana plačila na hektar v kombinaciji z omejenim obsegom proizvodno vezanih plačil, ključne spremembe pa so predvsem naslednje:

- znižanje nacionalne ovojnice za neposredna plačila (zunanja konvergenca),
- dvig vstopnega praga za upravičenost do neposrednih plačil na hektar na vsaj 1 ha kmetijskih površin (prej 0,3 ha),
- delitev proizvodno nevezanih plačil na osnovno plačilo, zeleno komponento in dodatek za mlade kmete (prej regionalno plačilo in zgodovinski dodatki),
- postopno zmanjševanje razlik v višini osnovnega plačila na enoto do leta 2019 (delna notranja konvergenca),
- večje število shem in več sredstev za proizvodno vezana plačila,
- možnost vstopa v poenostavljeno shemo za male kmete.

Preglednica 7: Višina ovojnice za neposredna plačila in njena razdelitev po shemah; 2014 in 2015-2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Proizvodno nevezana plačila	Shema enotnega plačila (regionalno plačilo in zgodovinski dodatki): Skupaj: 94 %*	Osnovno plačilo: do 54,21 %* Plačilo za zeleno komponento: 30 % Plačilo za mlade kmete: do 1 % Skupaj: 85,21 %*					
Proizvodno vezana plačila	Ekstenzivna reja ženskih govedov: 4,6 % Mleko na gorskovišinskih in strmih kmetijah: 1,4 % Skupaj: 6 %	Reja govedov: 3 % Mleko v gorskih območjih: 3,5 % Strna žita: 5 % Beljakovinske rastline: 2 % Zelenjadnice: 1,5 % Skupaj: do 15 %					
Ovojnica (mio EUR)	138,980	137,987	136,997	136,003	135,141	134,278	134,278

* skupaj z nacionalno rezervo; Vir: MKGP

Reforma neposrednih plačil, ki je bila na ravni EU sprejeta v letu 2013, uvaja postopno poenotenja plačil med državami članicami do leta 2019 (zunanja konvergenca), kar pomeni, da se v državah članicah, kjer so bila plačila pred reformo manjša od 90 % povprečja EU, višina nacionalne ovojnice za neposredna plačila poveča do višine, ki omogoča pokritje tretjine razlike do 90 % povprečja EU, to povečanje pa krijejo države, v katerih so bila ta plačila nad povprečjem EU. Nacionalna ovojnica za Slovenijo se je na ta račun zmanjšala za 4 %.

Proizvodno nevezana plačila na hektar so po novem sestavljena iz osnovnega plačila (plačilne pravice), zelene komponente in dodatka za mlade kmete.

Plačilne pravice v okviru sheme osnovnega plačila so bile v letu 2015 dodeljene na novo. Do njih so bila upravičena vsa kmetijska gospodarstva, ki so izpolnjevala splošne pogoje za dodelitev plačilnih pravic (oddaja vloge, t.i. aktiven kmet, minimalna velikost kmetijskega gospodarstva) in so bila upravičena do neposrednih plačil v referenčnem letu 2013, oziroma so izpolnjevale enega od pogojev, ki velja kot izjema. Število dodeljenih plačilnih pravic je bilo enako številu ugotovljenih upravičenih hektarov, prijavljenih v zbirni vlogi za leto 2015. Izhodišče za določitev vrednosti plačilnih pravic na posameznem kmetijskem gospodarstvu je bila vsota izplačanih plačilnih pravic in plačila za ekstenzivno rejo ženskih govedi, ki jih je gospodarstvo prejelo za leto 2014.

Nova vrednost enote plačilne pravice je izračunana za vsako kmetijsko gospodarstvo posebej ob upoštevanju modela delne notranje konvergenca, s ciljem večjega poenotenja višine plačil na enoto med gospodarstvi do leta 2019 (približevanje povprečni vrednosti). V ta namen je bila najprej za posamezno kmetijsko gospodarstvo izračunana t.i. začetna vrednost na enoto plačilne pravice. To je vsota izplačanih plačilnih pravic in plačila za ekstenzivno rejo ženskih govedi za leto 2014, preračunana na število ugotovljenih upravičenih hektarov za leto 2015, pomnožena s količnikom med ovojnico za osnovno plačilo za leto 2015 in seštevkom vseh izplačil plačilnih pravic in plačil za ekstenzivno rejo ženskih govedi za leto 2014 na nacionalni ravni. Na kmetijskih gospodarstvih, pri katerih je tako izračunana začetna vrednost znašala od 90 % do 100 % povprečne nacionalne vrednosti plačilne pravice za leto 2019 (po zadnjih razpoložljivih podatkih 159,29 EUR/ha), je vrednost plačilne pravice ostala nespremenjena (enaka začetni vrednosti), pri večjem odstopanju začetne vrednosti navzdol ali navzgor pa se izračunana začetna vrednost do vključno leta 2019 postopoma povečuje oziroma znižuje (vsako leto za eno petino izračunanega zneska).

Preglednica 8: Model delne konvergenca osnovnega plačila

	Odstotek začetne vrednosti na enoto plačilne pravice posameznega gospodarstva glede na povprečno nacionalno vrednost na enoto plačilne pravice za leto 2019		
	Do 90 %	90 % do 100 %	Nad 100 %
Sprememba 2015-2019	Povečanje začetne vrednosti za 1/3 razlike med 90% povprečne nacionalne vrednosti na enoto plačilne pravice za leto 2019 in začetno vrednostjo oziroma dvig na minimalno 60 % povprečne nacionalne vrednosti plačilne pravice na enoto za leto 2019	Brez sprememb	Znižanje za največ 30 % začetne vrednosti in največ do povprečne nacionalne vrednosti na enoto plačilne pravice za leto 2019 (v izračunu upoštevano znižanje zaradi kritja vseh letnih povečanj vrednosti plačilnih pravic in letnih znižanj ovojnice za shemo osnovnega plačila)

Vir: MKGP

V letu 2015 je bila za vsako gospodarstvo vrednost plačilne pravice na enoto izračunana za vsa leta v obdobju 2015-2020, skupna vrednost osnovnega plačila na gospodarstvo pa bo odvisna od števila upravičenih površin v tekočem letu (aktivirane plačilne pravice). Od leta 2016 dalje bo dodelitev plačilnih pravic možna le iz nacionalne rezerve pod predpisanimi pogoji, vrednost teh pravic na enoto pa bo praviloma enaka povprečni vrednosti plačilne pravice v letu dodelitve.

Kmetijskim gospodarstvom, pri katerih skupni znesek osnovnega plačila na gospodarstvo presega 150.000 EUR, se znesek izplačil nad tem pragom, ki ga je mogoče zmanjšati za stroške v zvezi z zaposlitvami v kmetijstvu, zniža za 5 %.

Plačilo za zeleno komponento je pogojeno z upravičenostjo do sheme osnovnega plačila in v bistvu predstavlja dodatek k osnovnemu plačilu, ki je namenjen izvajanju kmetijskih praks, ki ugodno vplivajo na podnebje in okolje. Zelena komponenta vključuje diverzifikacijo kmetijskih rastlin, ohranjanje površin z ekološkim pomenom in ohranjanje okoljsko občutljivega travinja. Kmetijskim gospodarstvom, ki so v celoti vključena v kontrolo ekološkega kmetovanja, se izvajanje vseh kmetijskih praks zelene komponente prizna avtomatično, sicer pa je izvajanje teh praks odvisno od velikosti in vrste kmetijskih površin. Do plačila za zeleno komponento so upravičena tudi kmetijska gospodarstva, ki jim kmetijskih praks zelene komponente ni potrebno izvajati.

Preglednica 9: Zavezanci in pogoji za izvajanje kmetijskih praks zelene komponente v obdobju 2015-2020

	Diverzifikacija kmetijskih rastlin	Površine z ekološkim pomenom	Ohranjanje ekološko občutljivega travinja
Zavezanci	Gospodarstva z več kot 10 ha njivskih površin	Gospodarstva z več kot 15 ha njivskih površin	Gospodarstva s travinjem na okoljsko občutljivem območju
Osnovne zahteve	Najmanj dve (gospodarstva z 10 do 30 ha njiv) oziroma tri (gospodarstva z nad 30 ha njiv) različne kmetijske rastline na njivskih površinah z ustreznimi deleži zastopanosti	Najmanj 5 % njivskih površin v prahi ali posejanih s kmetijskimi rastlinami, ki vežejo dušik ali posejanih z naknadnimi posevki ali podsevki trave	Prepoved spreminjanja okoljsko občutljivega trajnega travinja

Vir: MKGP

Plačilo za zeleno komponento se izračunava z množenjem skupne vrednosti osnovnega plačila na posameznem gospodarstvu v določenem letu s količnikom med letno ovojnico za zeleno komponento in skupno vrednostjo vseh plačilnih pravic v tem letu (v letu 2015 po zadnjih razpoložljivih podatkih 0,55 oziroma 55%). Na ta način je tudi plačilo za zeleno komponento predmet delne konvergence.

Podobno kot plačilo za zeleno komponento je tudi plačilo za mlade kmete pogojeno z upravičenostjo do sheme osnovnega plačila, namenjeno pa je nosilcem kmetijskih gospodarstev, ki ob predložitvi vloge niso starejši od 40 let in so prvič postali nosilci kmetijskih gospodarstev v obdobju petih let pred predložitvijo vloge za to shemo. Višina plačila za mlade kmete se izračuna kot dodatek k njegovim plačilnim pravicam na enoto v višini 25 % povprečne nacionalne vrednosti plačilne pravice za leto 2019. Pri izračunu skupnega zneska na gospodarstvo se upošteva največ 90 ha upravičenih površin. Posamezno kmetijsko gospodarstvo lahko tovrstna plačila prejema največ 5 let.

Proizvodno vezana plačila se v obdobju 2015-2020 namenjajo pridelavi strnih žit, beljakovinskih rastlin in zelenjadnic ter reji govedi in prireji mleka v gorskih območjih. Skupaj je za te sheme namenjeno 15 % nacionalne ovojnice za neposredna plačila. Uveljavljanje teh plačil ni pogojeno z upravičenostjo do sheme osnovnega plačila, zato pri plačilih za rejo govedi in prirejo mleka poleg vstopnega praga najmanj 1 ha upravičenih kmetijskih površin velja izjemoma kot vstopni prag tudi skupni znesek neposrednih plačil, ki mora v posameznem letu znašati najmanj 100 EUR na gospodarstvo. Višina podpore na enoto v posameznem letu se izračuna kot količnik med letno ovojnico za posamezno shemo in skupnim številom upravičenih hektarov oziroma živali na podlagi vlog za neposredna plačila v zadevnem letu.

Pogoj za uveljavljanje vseh pravic do neposrednih plačil ostaja spoštovanje pravil in zahtev navzkrižne skladnosti, ki so predpisane z evropsko in nacionalno zakonodajo in se nanašajo na področje zdravja živali in rastlin, ohranjanja virov pitne vode ter ohranjanje rastlinskih in živalskih habitatov.

Poleg t.i. standardnih shem je po novem kmetijskim gospodarstvom na voljo tudi možnost vključitve v **shemo za male kmete**, ki prinaša določene poenostavitve pri uveljavljanju neposrednih plačil. V to shemo se lahko vključijo kmetijska gospodarstva, ki so upravičena do osnovnega plačila in se obvežejo, da bodo v času sodelovanja v shemi ohranila najmanj toliko hektarov upravičenih površin kot so jih prijavila v vlogi za leto 2015. Vstop v to shemo je mogoč samo v letu 2015, medtem ko kmetijsko gospodarstvo lahko iz nje izstopi kadarkoli v naslednjih letih, vendar po predhodni najavi. Na gospodarstvih, ki se vključijo v shemo za male kmete, se ne preverja izvajanja zelene komponente in navzkrižne skladnosti, v vsakoletni vlogi pa morajo samo potrditi, da ni prišlo do sprememb v številu upravičenih hektarov. Plačilo na kmetijsko gospodarstvo se izračuna kot seštevek plačil, ki bi jih gospodarstvo prejelo v okviru standardnih shem na podlagi ugotovljenih upravičenih površin in živali za leto 2015, vendar je ta znesek navzgor omejen na največ 1.050 EUR na gospodarstvo. V naslednjih letih se tako izračunano plačilo na gospodarstvo znižuje v sorazmerju z nižanjem ovojnice za neposredna plačila zaradi zunanje konvergence. Za shemo za male kmete je namenjeno največ 10 % ovojnice za neposredna plačila.

Tudi po reformi neposrednih plačil ostaja v veljavi mehanizem finančne discipline, s katerim se po potrebi zagotovijo rezervna sredstva za kmetijstvo na ravni EU. V tem okviru se vsem gospodarstvom, pri katerih skupna vsota vseh odobrenih neposrednih plačil v posameznem koledarskem letu presega 2.000 EUR na gospodarstvo, zneski izplačil nad 2.000 EUR znižajo za določen odstotek (v letu 2015 1,393041 %) in če sredstva niso v celoti porabljena, se naslednje leto vrnejo upravičencem.

Druge neposredne podpore in tržni ukrepi

Pri drugih ukrepih v okviru prvega stebra kmetijske politike v letu 2015 z nekaj izjemami ni bilo večjih sprememb. Izpostaviti kaže zlasti ukinitve sistema mlečnih kvot s 1.4.2015, znižanje stopnje sofinanciranja kmetijskega zavarovanja na 20 % obračunane zavarovalne premije (prej 40 % pri zavarovanju posevkov, nasadov in plodov ter 30 % pri zavarovanju živali) ter podaljšanje ali začetek izvajanja začasnih izrednih ukrepov za blaženje poslabšanja ekonomskega položaja pridelovalcev na posameznih trgih.

V letu 2015 se je tako nadaljevalo izvajanje začasnih izrednih ukrepov na trgu sadja in zelenjave, namenjenih blažitvi ekonomskih posledic motenj na trgu zaradi ruskega embarga (prepoved uvoza iz EU). V tem okviru so pridelovalci nekaterih vrst sadja in zelenjave lahko uveljavljali finančno nadomestilo za izpad dohodka zaradi umika s trga (brezplačna razdelitev oziroma oddaja pridelka humanitarnim organizacijam in nekaterim ustanovam). V oktobru 2015 je bila kot odziv na padec svetovnega povpraševanja in s tem povezanega neravnovesja na trgu uvedena začasna izredna shema pomoči na trgu mleka in mlečnih izdelkov (podpora za zasebno skladiščenje sira), novembra 2015 pa je bila razpisana izredna finančna pomoč za nadomestilo škode ob poginu živali zaradi vraničnega prisada (podpora na žival).

Politika razvoja podeželja

V okviru politike razvoja podeželja so se z letom 2015 začeli izvajati ukrepi novega programskega obdobja, opredeljeni v **Programu razvoja podeželja 2014-2020** (PRP 2014-2020). Evropska komisija je PRP 2014-2020 uradno potrdila 13.2.2015, kar je pogoj za začetek izvajanja ukrepov in podlaga za črpanje sredstev iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP).

Ključne usmeritve politike razvoja podeželja v obdobju 2014-2020 so:

- prenos znanja in inovacij,
- pospešitev procesov strukturnega prilagajanja v kmetijstvu,
- spodbujanje razvoja kratkih oskrbnih verig, izboljšanje trženja ter dvig kakovosti lokalno pridelanih proizvodov,
- ohranjanje naravnih virov in prilagajanje podnebnim spremembam,

- trajnostno izkoriščanje gozdov, izboljšanje trženja in povečanje konkurenčnosti v gozdarstvu,
- razvoj endogenih potencialov podeželja in zelenih delovnih mest.

V celotnem programskem obdobju je za ukrepe razvoja podeželja na voljo dobre 1,1 milijarde EUR, pri čemer bo 838 milijonov EUR zagotovljeno iz EKSRP, preostanek pa iz državnega proračuna. Stopnja sofinanciranja EKSRP je pri vseh ukrepih enaka. V primerjavi s prejšnjim programskim obdobjem se je skupen obseg razpoložljivih sredstev zmanjšal za dobrih 68 milijonov EUR ali za 5,8 %.

V programskem obdobju 2014-2020 se bo v okviru PRP iz nabora 19 ukrepov izvajalo 14 ukrepov, med katerimi nekateri vključujejo enega ali več podukrepov. Za te ukrepe bo namenjenih 96,5 % razpoložljivih sredstev, preostanek pa bo namenjen tehnični pomoči in plačilu obveznosti predhodnega programskega obdobja za ukrep zgodnje upokojevanje, ki se v novem programskem obdobju sicer ne bo več izvajal.

Večina ukrepov PRP 2014-2020 po ciljih in vsebini v glavnem pomeni nadaljevanje ukrepov iz preteklega programskega obdobja. V primerjavi s PRP 2007-2013 se poleg ukrepa 'zgodnje upokojevanje' kot samostojna ukinjata tudi ukrepa 'obnova in razvoj vasi' ter 'ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja', ki pa ju bo mogoče še vedno izvajati preko strategij lokalnega razvoja v okviru ukrepa Leader. Ukrep Leader je postal del širšega pristopa lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost (CLLD), kjer poleg Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja sodelujeta tudi Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo in Evropski sklad za regionalni razvoj. Pri ukrepih 'podpora za naložbe v predelavo, trženje in razvoj kmetijskih proizvodov' in 'podpora za naložbe v gozdarske tehnologije ter predelavo, mobilizacijo in trženje gozdnih proizvodov' je z novim programom poleg nepovratnih sredstev predvidena tudi podpora v obliki povratnih sredstev (krediti, garancije), ukrep 'podpore za naložbe v vzpostavitev in razvoj nekmetskih dejavnosti' pa bo financiran samo v tej obliki.

Kmetijsko-okoljsko-podnebna plačila so tudi v novem programskem obdobju namenjena spodbujanju nadstandardnih zahtev sonaravnih kmetijskih praks, ki so poleg ohranjanja biotske raznovrstnosti in krajine, usmerjenosti v ustrezno gospodarjenje z vodami in upravljanje s tlemi, bolj usmerjena tudi v blaženje in prilagajanje kmetovanja podnebnim spremembam. Ukrep se v tem programskem obdobju izvaja preko 19 v naprej določenih operacij, v katere se kmetijsko gospodarstvo vključi prostovoljno. Operacije vključujejo obvezne in izbirne zahteve ali pa posamezne operacije predstavljajo samostojne zahteve. Upravičenci lahko izbirajo med vsemi operacijami, morajo pa v okviru posamezne operacije izbrati vse obvezne zahteve, lahko pa izberejo tudi eno ali več izbirnih zahtev.

Ekološko kmetovanje, ki je v tem programskem obdobju postalo samostojen ukrep, se izvaja preko dveh podukrepov, ki vključujeta plačila za preusmeritev v prakse in metode ekološkega kmetovanja in plačila za izvajanje teh praks in metod.

Opredelitev območij z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami (OMD) se v PRP 2014-2020 v primerjavi s preteklim programskim obdobjem ni spremenila (nova razmejitev območij, ki niso gorska, je načrtovana za leto 2018 v okviru reforme OMD). Ohranja se tudi model izračuna plačil na kmetijsko gospodarstvo, ki je sestavljen iz fiksnega dela (na hektar glede na območje OMD) in variabilnega dela (na gospodarstvo glede na število točk), pri čemer se pri variabilnem delu uvajajo manjše spremembe, ki bodo vplivale na izračun števila točk pri posameznih kmetijskih gospodarstvih. Ob tem so se zaradi manjšega obsega sredstev za ta ukrep v letu 2015 vrednosti na hektar po območjih OMD, kot tudi vrednost točke za izračun variabilnega dela, v primerjavi s preteklim letom znižale (za 6 % do 7 %). Zaostrili so se tudi kriteriji zmanjševanja plačil pri večjih gospodarstvih (znižanje praga od 100 ha na 70 ha, večja regresija).

Poleg ukrepov, ki so se izvajali že v preteklem programskem obdobju, PRP 2014-2020 prinaša tudi štiri nove ukrepe oziroma podukrepe. To so podpora pri uporabi storitev svetovanja, podpora za odpravo škode v gozdovih zaradi naravnih in drugih nesreč, plačilo za dobrobit živali in podpora različnim oblikam sodelovanja.

Preglednica 10: Ukrepi in podukrepi PRP 2014-2020 ter okvirna razdelitev sredstev po ukrepih

Šifra	Ukrep/podukrep	Razpoložljivo	
		Mio EUR	%
1	Prenos znanja in dejavnosti informiranja	12,5	1,1
1.1	Podpora za dejavnosti poklicnega usposabljanja in pridobivanja spretnosti		
1.2	Podpora za demonstracijske aktivnosti in ukrepe informiranja		
2	Službe za svetovanje, pomoč pri upravljanju kmetij in zagotavljanje nadomeščanja na kmetijah	10,8	1,0
2.1	Podpora za pomoč pri uporabi storitev svetovanja		
3	Sheme kakovosti za kmetijske proizvode in živila	1,7	0,2
3.1	Podpora za novo sodelovanje v shemah kakovosti		
3.2	Podpora za dejavnosti informiranja in promocije, ki jih izvajajo skupine proizvajalcev na notranjem trgu		
4	Naložbe v fizična sredstva	228,1	20,6
4.1	Podpora za naložbe v kmetijska gospodarstva		
4.2	Podpora za naložbe v predelavo/trženje in/ali razvoj kmetijskih proizvodov		
4.3	Podpora za naložbe v infrastrukturo, povezano z razvojem, posodabljanjem ali prilagoditvijo kmetijstva in gozdarstva		
6	Razvoj kmetij in podjetij	125,3	11,3
6.1	Pomoč za zagon dejavnosti za mlade kmete		
6.4	Podpora za naložbe v vzpostavitev in razvoj nekmetijskih dejavnosti		
7	Osnovne storitve in obnova vasi na podeželskih območjih	10,0	0,9
7.3	Podpora za širokopasovno infrastrukturo, vključno z njeno vzpostavitvijo, izboljšanjem in razširitvijo, pasivno širokopasovno infrastrukturo ter zagotavljanje dostopa do širokopasovnega interneta in rešitev v zvezi z e-upravo		
8	Naložbe v razvoj gozdnih območij in izboljšanje sposobnosti gozdov zapreživetje	59,5	5,4
8.4	Podpora za odpravo škode v gozdovih zaradi gozdnih požarov ter naravnih nesreč in katastrofičnih dogodkov		
8.6	Podpora za naložbe v gozdarske tehnologije ter predelavo, mobilizacijo in trženje gozdnih proizvodov		
9	Ustanovitev skupin in organizacij proizvajalcev	2,2	0,2
9.1	Ustanavljanje skupin in organizacij proizvajalcev v kmetijskem in gozdarskem sektorju		
10	Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila	203,6	18,4
11	Ekološko kmetovanje	60,2	5,4
11.1	Plačila za preusmeritev v prakse in metode ekološkega kmetovanja		
11.2	Plačila za ohranitev praks in metod ekološkega kmetovanja		
13	Plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami	265,9	24,0
13.1	Izplačilo nadomestil v gorskih območjih		
13.2	Izplačilo nadomestil za druga območja, ki imajo pomembne naravne omejitve		
13.3	Izplačilo nadomestil za druga območja s posebnimi omejitvami		
14	Dobrobit živali	16,4	1,5
14.1	Plačilo za dobrobit živali		
16	Sodelovanje	20,1	1,8
19	Leader	52,4	4,7
19.1	Pripravljalna podpora		
19.2	Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost		
19.3	Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine		
19.4	Podpora za tekoče stroške in stroške animacije		
	Tehnična pomoč	33,3	3,0
	Zgodnje upokojevanje	5,3	0,5
	SKUPAJ	1.107,3	100,0

Vir: MKGP

Podpora pri uporabi storitev svetovanja je namenjena izvajalcem svetovanj za vsebine, ki so pogoj ali zahteva pri kmetijsko-okoljsko-podnebnih plačilih ter plačilih za ekološko kmetovanje in dobrobit živali. Tovrstno svetovanje je za udeležence brezplačno.

Podpora za odpravo škode v gozdovih zaradi naravnih in drugih nesreč vključuje nakup sadik gozdnega drevja in potrebnega materiala za zaščito mladja pred divjadjo, delo za odpravo škode in obnovo gozda ter ureditev gozdnih vlak, potrebnih za izvedbo sanacije gozda.

Plačila za dobrobit živali spodbujajo rejce k izvajanju nadstandardnih oblik reje živali. Ukrep se je začel izvajati v letu 2014 v prašičereji, od leta 2017 pa se načrtuje izvajanje tudi v govedoreji in pri reji drobnice.

Cilj ukrepa 'sodelovanje' je pospešiti prenos znanja in inovacij iz raziskovalne sfere v kmetijsko prakso. V okviru tega ukrepa se podpirajo raznovrstne oblike sodelovanja, s katerimi bo omogočeno lažje premagovanje gospodarskih, okoljskih in drugih omejitev povezanih z razdrobljenostjo in nepovezanostjo. Ukrep vključuje podpore za pilotne projekte ter za razvoj novih proizvodov, praks, procesov in tehnologij (tehnološki razvoj v kmetijstvu, gozdarstvu in živilstvu), podpore za horizontalno in vertikalno sodelovanje med udeleženci v dobavni verigi za vzpostavitev in razvoj kratkih dobavnih verig in lokalnih trgov ter za promocijske dejavnosti na lokalni ravni, ki so povezane z razvojem kratkih dobavnih verig in lokalnih trgov (kratke dobavne verige in lokalni trgi), podpore za skupno ukrepanje za blažitev podnebnih sprememb ali prilagajanje nanje ter za skupne pristope k okoljskim projektom in stalnim okoljskim praksam (okolje in podnebne spremembe), ter podpore za diverzifikacijo kmetijskih dejavnosti v dejavnosti v zvezi z zdravstvenim varstvom, socialnim vključevanjem, kmetijstvu ter izobraževanjem o okolju in hrani (socialna diverzifikacija).

V letu 2015 so se v okviru PRP 2014-2020 že izvajali vsi ukrepi, za katere se sredstva dodeljujejo na podlagi uredb in zbirnih vlog za posamezno leto (plačila KOPOP, plačila za ekološko kmetovanje, plačila za OMD, plačila za dobrobit živali), objavljeni pa so bili tudi prvi pozivi, razpisi in javna naročila za druge ukrepe. Objavljen je bil poziv za oblikovanje lokalnih partnerstev in pripravo strategij lokalnega razvoja, razpis za ukrep 'pomoč za zagon dejavnosti za mlade kmete' in javna naročila za izbor izvajalcev usposabljanj v okviru ukrepa 'prenos znanja in dejavnosti informiranja'.

V letu 2015 so potekala tudi še zadnja izplačila ukrepov iz programskega obdobja 2007-2013. Izvajanje večine ukrepov **PRP 2007-2013** se je zaključilo 31. avgusta 2015, za štiri investicijske ukrepe znotraj prve osi ('posodabljanje kmetijskih gospodarstev', 'povečanje gospodarske vrednosti gozdov', 'dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom' in 'izboljšanje in razvoj infrastrukture povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva') pa je bil rok za dokončanje naložb podaljšan do konca leta 2015 oziroma izjemoma do konca junija 2016. Do konca junija 2015 je bilo na ravni programa že izplačanih 1,147 milijarde EUR, kar predstavlja 98% razpoložljivih sredstev za celotno programsko obdobje.

6 Ocena ekonomskih rezultatov kmetijstva

Prve ocene kazalcev ekonomskega računa za kmetijstvo kažejo, da bodo dohodki v kmetijstvu v letu 2015 višji kot v preteklem letu in pomembno višji od izrazito neugodnih let 2012 in 2013. Izboljšanje ekonomskih rezultatov bo, podobno kot v preteklem letu, v prvi vrsti posledica večjega obsega proizvodnje, razmeroma ugodno sliko pa kažejo tudi cenovno stroškovna razmerja (podobne spremembe cen na strani prihodkov in stroškov). Po prvih ocenah bo faktorski dohodek kmetijstva glede na leto 2014 porasel za okoli 4%.

Razmeroma ugodni kazalci dohodka na agregatni ravni so predvsem posledica pričakovanih dobrih rezultatov v sadjarstvu, vinogradništvu in pri pridelavi vrtnin (porast fizičnega obsega in odkupnih cen). V okviru živinoreje kaže na izboljšanje v čebelarstvu (občutno povečanje pridelka v primerjavi z izrazito slabim v preteklem letu), pri reji drobnice (višje cene), pri pitanju govedi pa bo po oceni stanje podobno kot v preteklem letu.

Pri ostalih proizvodnih usmeritvah bodo ekonomski kazalci na agregatni ravni večinoma slabši kot v preteklem letu. Pri žitu so bila cenovno stroškovna razmerja razmeroma ugodna, nižji kot v preteklem letu pa je bil skupni pridelek. Največje poslabšanje ekonomskih rezultatov bo pri prireji mleka, kjer so v primerjavi z letom prej odkupne cene pomembno nižje. V prašičereji so padle odkupne cene in proizvodnja, nižje pa so tudi cene proizvodnih vložkov, ki so padec dohodkov nekoliko ublažile. Težak ekonomski položaj prašičerejcev se

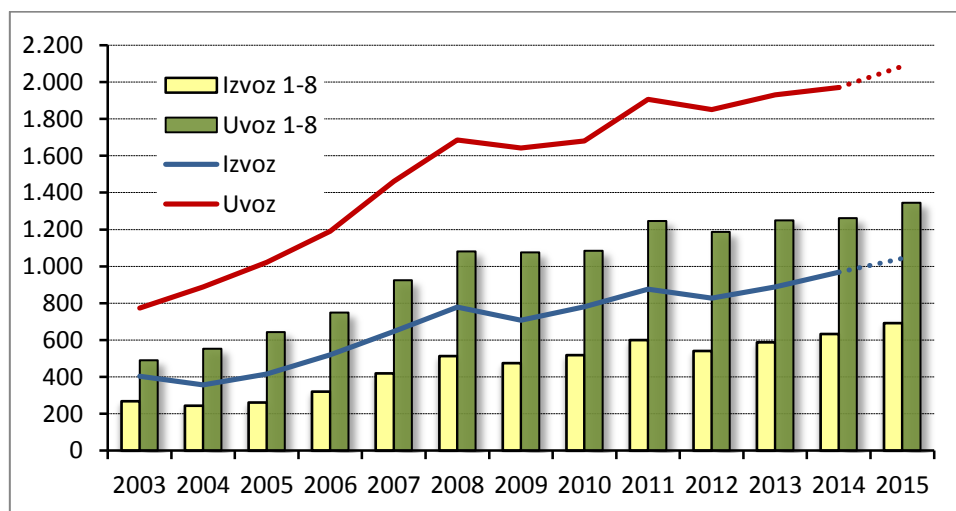
nadaljuje. Tudi v perutninarstvu so odkupne cene nižje kot v preteklem letu, so pa nižje tudi cene najpomembnejših vložkov (krma), tako da večjih sprememb v dohodku ni pričakovati.

Velik vpliv na dohodke v kmetijstvu imajo tudi subvencije. Na agregatni ravni v letu 2015 ni pričakovati večjih sprememb v skupni višini subvencij, drugače pa je na ravni kmetijskega gospodarstva. Spremembe kmetijske politike lahko na posameznem kmetijskem gospodarstvu pomembno vplivajo na višino prejetih proračunskih podpor, s tem pa tudi na višino dohodka.

7 Zunanja trgovina z agroživilskimi proizvodi

Začasni podatki o zunanji trgovini kažejo, da bo blagovna menjava agroživilskih proizvodov v letu 2015 presegla blagovno menjavo preteklega leta, zaradi večjega povečanja uvoza v primerjavi z izvozom pa bo primanjkljaj na letni ravni ponovno nekoliko večji.

Slika 4: Izvoz in uvoz agroživilskih proizvodov v obdobju januar-avgust 2003-2015 ter januar-december 2003-2014 in ocena za leto 2015 (mio EUR)

Vir: SURS, KIS (obdelava in ocena 2015)

Vrednost izvoženih agroživilskih proizvodov je v prvih osmih mesecih letošnjega leta dosegla 692 milijonov EUR, vrednost uvoženih agroživilskih proizvodov pa 1.346 milijonov EUR.

V prvih osmih mesecih leta 2015 se je glede na enako obdobje leta 2014 povečal izvoz v skoraj vseh pomembnejših skupinah agroživilskih proizvodov. Najbolj, za 34 %, se je povečal izvoz v skupini ostanki in odpadki živil, krma. 15 % večji izvoz je zabeležen v skupini razna živila, 14 % v skupini meso, 13 % v skupini izdelki iz mesa ter 7 % v skupini pijače. V omenjenem obdobju sta bila večja tudi izvoz sadja in vrtnin. Po začnih podatkih za prvih osem mesecev leta glede na enako obdobje lani se je pomembno zmanjšal izvoz v skupini mleko in mlečni izdelki (- 8%), ki v strukturi zajema največji delež.

Tudi uvoz agroživilskih proizvodov se je glede na enako obdobje leta 2014 v večini pomembnejših skupin povečal. Tako je bil za 24 % večji uvoz sadja, uvoz v skupini ostanki in odpadki živil, krma pa je bil večji za 21 %. V omenjenem obdobju je bilo uvoženo 11 % več vrtnin, 7 % mesa, 6 % raznih živil, za 3 % je bil večji tudi uvoz v skupini izdelki iz žit, moke, škroba. Med pomembnejšimi skupinami je bil v istem obdobju za 6 % manjši uvoz mleka in mlečnih izdelkov.

Na osnovi začnih podatkov za prvih osem mesecev leta 2015 je Slovenija ohranila pozitiven zunanjetrgovinski saldo v skupinah žive živali in izdelki iz mesa. Pozitivna zunanjetrgovinska bilanca skupine žive živali se je od leta 2013, ko je dosegla vrh, v letu

2014 poslabšala, ponovno poslabšanje pa se zaradi opazno manjšega izvoza izkazuje tudi v letu 2015. Zaradi povečanega izvoza v prvih osmih mesecih tega leta je mnogo večji presežek (za skoraj dve tretjini) dosežen v skupini izdelkov iz mesa. V vseh ostalih skupinah je uvoz vrednostno večji od izvoza. Tudi v skupini mleko in mlečni izdelki, kjer je bila sicer bilanca v prvih osmih mesecih nekaterih let pozitivna, se v letu 2015 že po podatkih za prvih osem mesecev izkazuje precejšnje poslabšanje bilance.

Preglednica 11: Izvoz in uvoz agroživilstva po skupinah blaga; leto 2014 ter obdobje januar – avgust v letih 2014 ter 2015

CT	Ime	Izvoz				Uvoz			
		Mio EUR			Indeks 1-8 2015 1-8 2014	Mio EUR			Indeks 1-8 2015 1-8 2014
		2014	1-8	1-8		2014	1-8	1-8	
			2014	2015			2014	2015	
01	Žive živali	43.112	30.345	25.039	82,5	23.172	13.440	15.216	113,2
02	Meso in drugi užitni klavn. proizv.	71.946	45.275	51.722	114,2	197.679	122.059	130.916	107,3
03	Ribe, raki	8.539	5.262	5.725	108,8	44.094	29.285	31.717	108,3
04	Mleč. izdelki, jajca, med	143.012	99.413	91.708	92,3	154.435	101.847	95.610	93,9
05	Proizv. živalskega porekla	1.611	1.063	799	75,2	5.692	3.298	3.266	99,0
06	Živo drevje, čebulnice, cvetje	8.476	6.114	7.215	118,0	40.165	28.739	28.618	99,6
07	Užitne vrtnine	18.141	12.552	15.274	121,7	100.941	71.339	79.175	111,0
08	Užitno sadje	54.831	31.944	46.484	145,5	157.379	98.194	121.976	124,2
09	Kava, čaj, začimbe	12.700	8.791	9.192	104,6	44.484	27.234	33.116	121,6
10	Žitarice	27.480	17.772	19.801	111,4	82.319	56.966	42.774	75,1
11	Proizv. mlin. ind.	5.396	3.312	4.580	138,3	32.525	21.597	21.220	98,3
12	Oljna semena in plodovi	24.785	14.369	13.314	92,7	27.799	17.863	19.955	111,7
13	Šelak, gume, rastl. sok, ekstrakti	9.927	6.322	7.179	113,6	12.417	8.617	7.991	92,7
14	Rastl. mat. za pletarstvo	14	12	5	42,8	413	330	382	115,8
15	Masti in olja	25.522	16.061	14.911	92,8	72.822	46.447	47.050	101,3
16	Izdelki iz mesa	74.495	48.645	54.916	112,9	64.354	42.056	44.268	105,3
17	Sladkor in sladk. proizvodi	40.677	23.916	22.059	92,2	84.402	48.720	50.923	104,5
18	Kakav in kakav. izdelki	15.019	9.704	10.720	110,5	85.965	47.026	46.784	99,5
19	Izd. iz žit, moke, škroba ali mleka	53.719	33.647	35.245	104,7	142.039	89.260	92.384	103,5
20	Izdelki iz vrtnin, sadja	11.382	7.939	8.277	104,3	78.389	50.021	52.151	104,3
21	Razna živila	105.524	74.430	85.251	114,5	144.460	97.266	102.835	105,7
22	Pijače, alkoholi in kis	105.398	71.422	76.481	107,1	120.791	78.788	88.964	112,9
23	Ostanki in odpadki živil, krma	105.584	64.130	85.884	133,9	188.736	118.438	143.848	121,5
24	Tobak	311	265	128	48,3	64.436	42.818	44.793	104,6
Skupaj agroživilski proizvodi		967.600	632.705	691.909	109,4	1.969.908	1.261.651	1.345.931	106,7

Vir: SURS, obdelava KIS

8 Pregled po pomembnejših kmetijskih trgih

8.1 Pšenica

Pšenica je bila v letu 2015 požeta z okoli 30 tisoč ha njiv, kar je 8 % manj kot leta 2014 in 6 % manj od povprečne površine v zadnjem petletnem obdobju (2010-2014). Za dobra 2 % manjši hektarski pridelek (5,2 t/ha) kot v letu 2014 in manjša površina sta vplivala na skupni pridelek pšenice, ki je bil od nadpovprečnega pridelka v letu prej manjši za 10 % (155 tisoč ton). Hektarski pridelek pšenice je bil v letu 2015 za dobra 2 % večji od zadnjega petletnega povprečja, medtem ko je bil skupni pridelek v enakem obdobju za dobre 3 % manjši. Kakovost pšenice, požete med 27. in 34. tednom, je bila boljša kot v letu 2014. Tako vsebnost beljakovin, ki je eden izmed ključnih dejavnikov določanja kakovosti zrnja, kot tudi večina ostalih spremljanih parametrov kakovosti je bila boljša kot pri slabi letini 2014. Parametri kakovosti pšenice v letu 2015 so bili blizu povprečnim vrednostim teh parametrov v zadnjih petih letih.

Preglednica 12: Kakovost pšenice; 2011-2015*

	2011	2012	2013	2014	2015	Indeks 2015/14
SKUPAJ (t bruto)**	94.615	94.931	85.123	101.292	102.918	101,6
Prevzeto (t bruto)	79.696	80.526	69.389	64.143	80.163	125,0
Odkupna cena (EUR/t)	196,0	194,3	184,3	164,1	167,5	102,1
Vlaga (%)	12,81	11,69	12,35	12,94	12,48	96,4
Surove beljakovine (%)	12,53	12,83	13,58	12,75	13,09	102,7
Hektolitrska masa (kg/100 l)	80,7	79,6	80,5	78,8	80,3	101,9
Število padanja (FN)	293,47	334,19	340,57	326,18	311,97	95,6
Primesi (%)	2,9	3,3	2,9	2,8	2,8	101,1
Sedimentacija	:	:	:	38,0	40,0	105,3

* Podatki se nanašajo na poročevalce, ki so v preteklem letu prevzeli oz. odkupili več kot 1.000 t pšenice v času žetve.

** Skupna količina prevzete/odkupljene pšenice v času žetve.

Vir: ARSKTRP

International grain council (IGC) poroča, da naj bi bil svetovni pridelek pšenice 2015/2016 za manj kot odstotek večji od rekordnega v letu prej. V državah EU je bilo po ocenah Evropske komisije pridelane dobra 2 % manj pšenice kot lani, ko je bil tudi dosežen rekordni pridelek. Površine pšenice v državah članicah EU so bile manjše za manj kot odstotek, hektarski pridelek pa je bil v povprečju manjši za 2 %.

Vpetost EU in s tem tudi Slovenije v svetovni trg v veliki meri vpliva na cene žita na tem trgu. Po podatkih Evropske komisije (EU market prices for representative products – October 2015) je bila povprečna cena pšenice na ravni EU v prvih devetih mesecih leta 2015 v povprečju za 5 % nižja kot v enakih mesecih leta 2014. Podobno gibanje kot v drugih državah EU je imela tudi cena pšenice v Sloveniji, ki je bila v omenjenih mesecih leta 2015 v primerjavi z enakim obdobjem v letu prej nižja za 3 %. Vendar so cene pšenice v Sloveniji od julija dalje v rahlem porastu.

Po podatkih ARSKTRP so v času žetve 2015 odkupovalci v Sloveniji odkupili 102.918 ton pšenice, kar je slaba 2 % več kot ob žetvi predhodne letine, ko je bilo odkupljena do takrat rekordna količina pšenice.

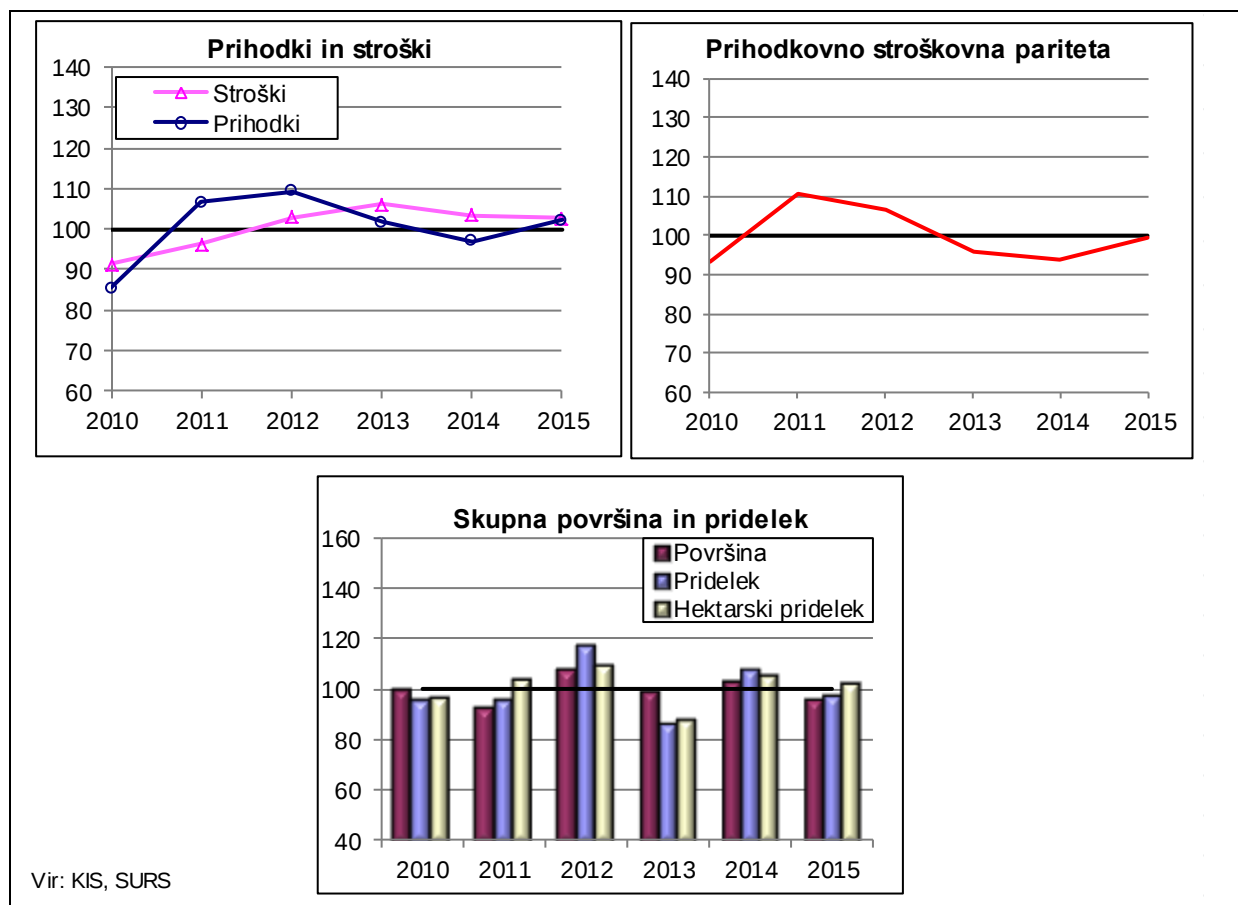
Po podatkih ARSKTRP so bile v Sloveniji odkupne cene krušne pšenice v času žetve 2015 nekoliko višje kot v letu 2014 in so se med 27. in 34. tednom gibale od 161,0 do 179,7 EUR/t. V povprečju je odkupna cena pšenice v času žetve 2015 po podatkih TIS znašala 167,5 EUR/t in je bila za dobra 2 % višja kot v letu prej.

Na podlagi modelnih kalkulacij, ki veljajo za čas spravila letine (ne upoštevajo skladiščenja), ocenjujemo, da so se skupni stroški pridelave pšenice znižali za manj kot odstotek. Nasprotno je bila odkupna cena pšenice letine 2015 v času spravila po podatkih SURS (julij - september) za slab odstotek višja (161 EUR/t) kot ob enakem času leta 2014, vendar kljub rahlemu porastu ni presegla povprečja zadnjih petih let. Zaradi spremembe kmetijske politike se bo v letu 2015 vrednost neposrednih plačil pri pridelavi strnega žita predvidoma zvišala. Pridelovalci strnega žita so v letu 2015 iz sheme neposrednih plačil lahko upravičeni do osnovnega plačila, plačila za zeleno komponento in proizvodno vezanega plačila. Predvidevamo, da se bo ob predpostavki zvišanja neposrednih plačil skupna vrednost proizvodnje pri pšenici v primerjavi z letom prej povečala za okoli 5 % in bo za nekaj odstotkov presegla povprečje zadnjih petih let.

Na stroškovni strani so bile spremembe cen raznosmerne. Zvišali so se stroški sredstev za varstvo rastlin in zaradi nižje stopnje sofinanciranja zavarovalne premije tudi stroški zavarovanja pridelka, na ravni leta prej so ostali stroški najetih storitev, znižali pa so se stroški domačih strojnih storitev, stroški semena in stroški gnojil. Kljub statistični napovedi rasti cen gnojil na povprečni letni ravni so se le te pri pridelavi ozimnega žita na ravni letine za nekaj odstotkov znižale (med 2 % in 4 %), saj je intenzivnejša rast cen gnojil nastopila

še le v marcu, ko je bilo osnovno gnojenje že izvedeno, takrat pa so bile cene gnojil še vedno nižje kot v enakem obdobju leta prej.

Slika 5: Osnovni ekonomski in proizvodni kazalci pri pridelavi pšenice (indeks povprečje 2010-2014=100; 2015: predhodna ocena)

Majhne spremembe stroškov pridelave in odkupnih cene ter pričakovan pomemben porast proračunskih podpor ob količinsko in kakovostno dokaj dobri letini bo vplival na izboljšanje cenovno stroškovnih razmerij. Cenovno stroškovna pariteta se bo dvignila na povprečje zadnjih petih let, zato na podlagi trenutno znanih podatkov ocenjujemo, da se bo ekonomičnost pridelave pšenice v letu 2015 izboljšala, saj bodo predvsem predvidene večje proračunske podpore ugodno vplivale na ekonomske rezultate pridelovalcev pšenice.

8.2 Ječmen

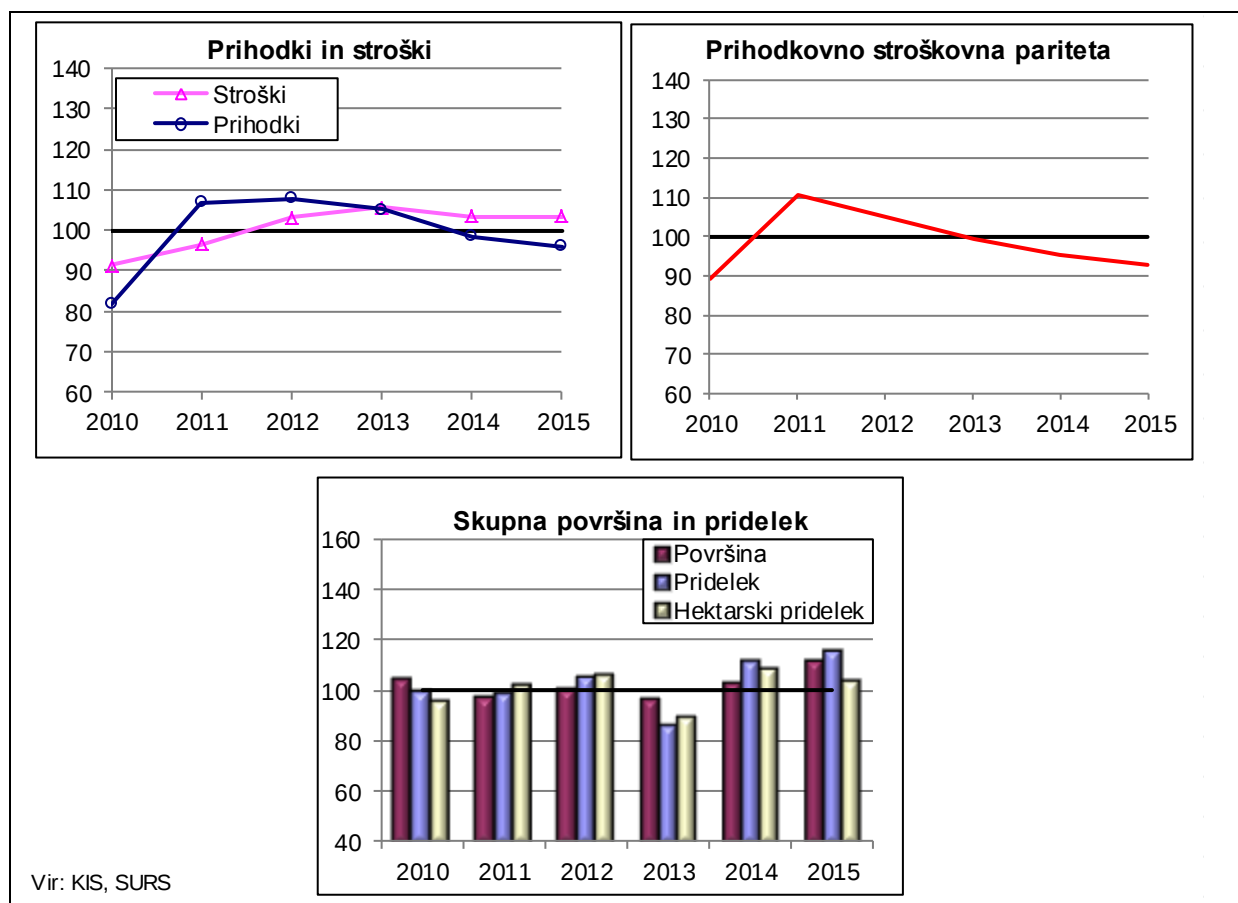
V letu 2015 se je površina z ječmenom, za razliko od površine pšenice, povečala in je bila največja po letu 2009. Ječmen je bil požet z 9 % več njiv kot v letu prej. Njegova površina je presegla povprečje zadnjega petletnega obdobja (2010-2014) za 12 %. Pridelanega je bilo skoraj 93 tisoč ton ječmena, kar je okoli 4 % več od rekordnega pridelka v letu prej in 15 % več od zadnjega petletnega obdobja. V primerjavi z rekordnim hektarskim pridelkom v letu 2014 je bilo v povprečju pridelanega 5 % manj zrnja na ha (4,6 t/ha), letina pa je bila za dobra 3 % boljša od povprečja zadnjih petih let.

Na ravni EU je bila po podatkih Evropske komisije pridelava ječmena v letu 2015 zaradi nekoliko manjših površin in slabše letine za dobra 2 % manjša kot v letu 2014.

Smer gibanja odkupne cene ječmena je bila letos v Sloveniji za razliko od preteklih let nasprotna kot pri pšenici. Po ocenah SURS je bila odkupna cena ječmena v juliju in avgustu

2015 okoli 135 EUR/t, kar je za 15 % nižje kot leta 2014 v tem času. Kot kaže je zaradi večje domače ponudbe ječmena prišlo do padca cen na slovenskem trgu, saj so cene ječmena na ravni EU v poletnih mesecih v primerjavi z enakimi meseci leta prej porasle za okoli 3 %. Ekonomske razmere pri pridelavi ječmena letine 2015 so bile zato zaradi nižjih cen slabše kot pri pšenici.

Slika 6: Osnovni ekonomski in proizvodni kazalci pri pridelavi ječmena (indeks povprečje 2010-2014 = 100; 2015: predhodna ocena)

Pri pridelavi ječmena se bodo v letu 2015 prihodki pridelovalcev predvidoma znižali, medtem ko so stroški pridelave ostali na ravni leta prej. Ocenjeni prihodek bo zaradi pomembno nižjih odkupnih cen (-13 %), kljub predvidenim višjim plačilom iz sheme neposrednih plačil (osnovno plačilo, plačilo za zeleno komponento, proizvodno vezano plačilo), v primerjavi z letom 2014 po trenutnih ocenah za okoli 2 % nižji. Cenovno stroškovna pariteta se bo v letu 2015 zato poslabšala in bo pod povprečjem zadnjega petletnega obdobja. Na podlagi trenutnih podatkov ocenjujemo, da ostaja ekonomski položaj tržnih pridelovalcev ječmena predvsem zaradi neugodnih prihodkovno stroškovnih razmerij tudi v letu 2015 slab in je pod ravno leta 2014 in pod povprečjem zadnjega petletnega obdobja.

8.3 Koruza za zrnje

Po ocenah SURS je bila koruza za zrnje v letu 2015 pospravljena z okoli 39 tisoč ha njiv, kar je 2 % več kot v letu 2014 in okoli pol odstotka manj v primerjavi z zadnjim petletnim obdobjem. Vremenske razmere z visokimi poletnimi temperaturami in skoraj povprečno količino padavin so bile koruzi na težjih tleh naklonjene, medtem ko je na plitvih, peščenih in prodnatih tleh koruza slabše uspevala. Zaradi visokih temperatur se je tudi žetev kruise začela že zelo zgodaj. Poleg vročinskega stresa je na slabšo oploditev kruise in s tem na

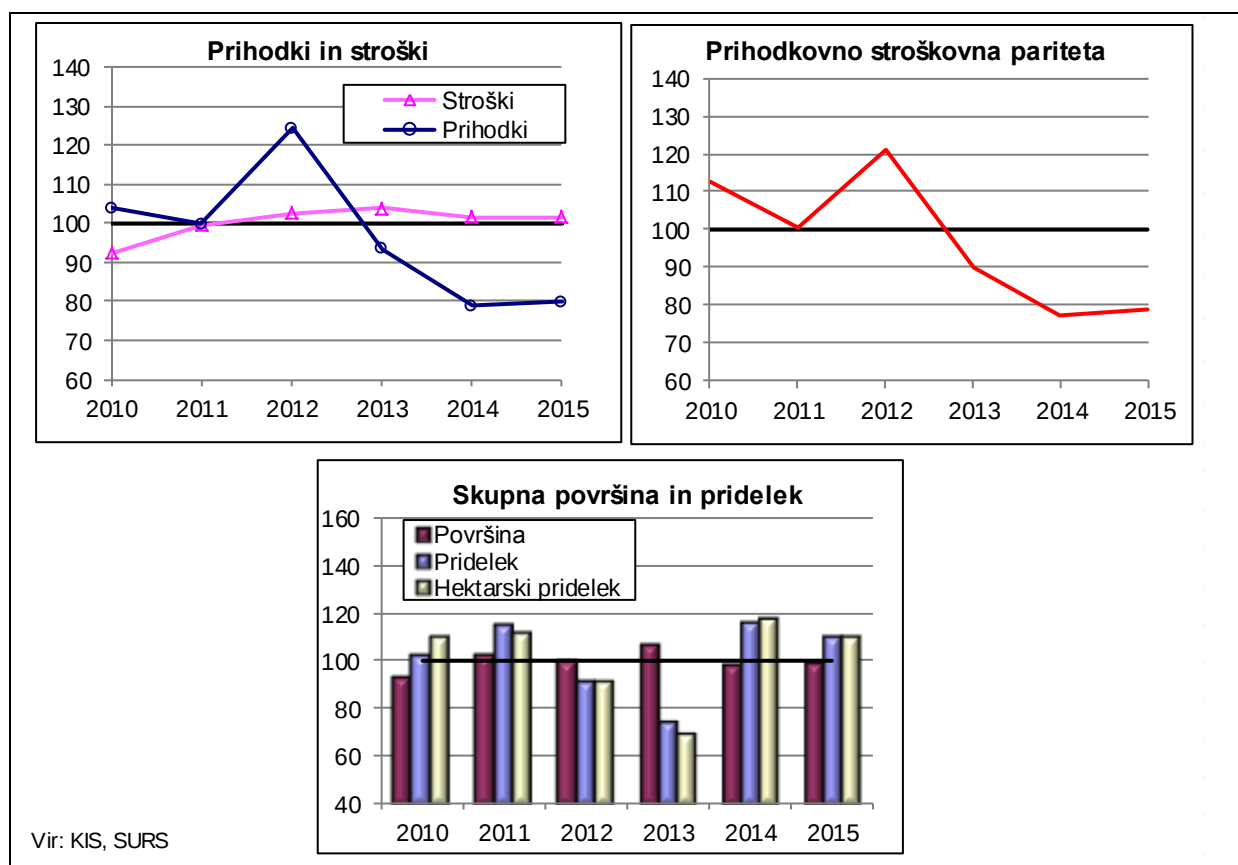
manjši pridelek vplival tudi zelo velik pojav koruznega hrošča. Po začasnih podatkih SURS je letošnji hektarski pridelek koruze ocenjen na 8,6 t/ha, kar je 6 % manj od rekordnega pridelka v letu 2014, oziroma za desetino več od zadnjega petletnega obdobja. Skupni pridelek koruze za zrnje je zaradi nekoliko slabše letine 5 % manjši od lanskega in 10 % večji v primerjavi s petletnim povprečjem.

Svetovni pridelek koruze za zrnje bo v letu 2015/2016 po ocenah International grain council okoli 4 % pod lanskim rekordnim pridelkom. Na območju EU bo po napovedih Evropske komisije pridelek koruze za zrnje zaradi izredno neugodne letine manjši za okoli četrtno, prav tako bo pridelek koruze pomembno manjši kot v letu prej tudi v drugih najpomembnejših pridelovalkah in izvoznicah kot so ZDA, Brazilija, Argentina in Ukrajina.

Cene koruze na svetovnih trgih so podobno kot cene drugih kmetijskih pridelkov nestabilne in zelo nihajo. Po padcu cen koruze v drugi polovici leta 2014 so le te ostale na nizki ravni vse do pozne jeseni leta 2015, ko so začele naraščati. Evropska komisija navaja (EU market prices for representative products – October 2015 edition), da je bila na ravni EU povprečna cena koruze za zrnje v prvih devetih mesecih leta 2015 v povprečju 10 % nižja kot v enakih mesecih leta 2014. Po podatkih s terena so bili odkupovalci za tono suhe koruze letos jeseni pripravljeni plačati okoli 120 EUR, medtem ko so lani v tem času za koruzo ponujali le okoli 110 EUR/t. V prvih devetih mesecih leta 2015 je bila po podatkih Evropske komisije cena koruze v Sloveniji ves čas pod evropskim povprečjem.

Ekonomski položaj tržnih pridelovalcev koruze v Sloveniji je bil pred letom 2007 na splošno slab, po tem letu pa so bila do leta 2012 zabeležena velika medletna nihanja, zadnja tri leta pa je ekonomski položaj pridelovalcev koruze ponovno zelo slab.

Slika 7: Osnovni ekonomski in proizvodni kazalci pri pridelavi koruze za zrnje (indeks povprečje 2010-2014 = 100; 2015: predhodna ocena)

Trenutne ocene kažejo, da so v času spravila letine 2015 stroški pridelave koruze za zrnje ostali na ravni leta prej. Odkupne cene koruze bodo po trenutnih ocenah višje za okoli 8 %,

vendar se zaradi spremembe neposrednih plačil (osnovno plačilo in plačilo za zeleno komponento), ki bodo z letom 2015 predvidoma pomembno nižja, pričakuje le za malenkost višji skupni prihodek pridelovalcev kot v letu prej.

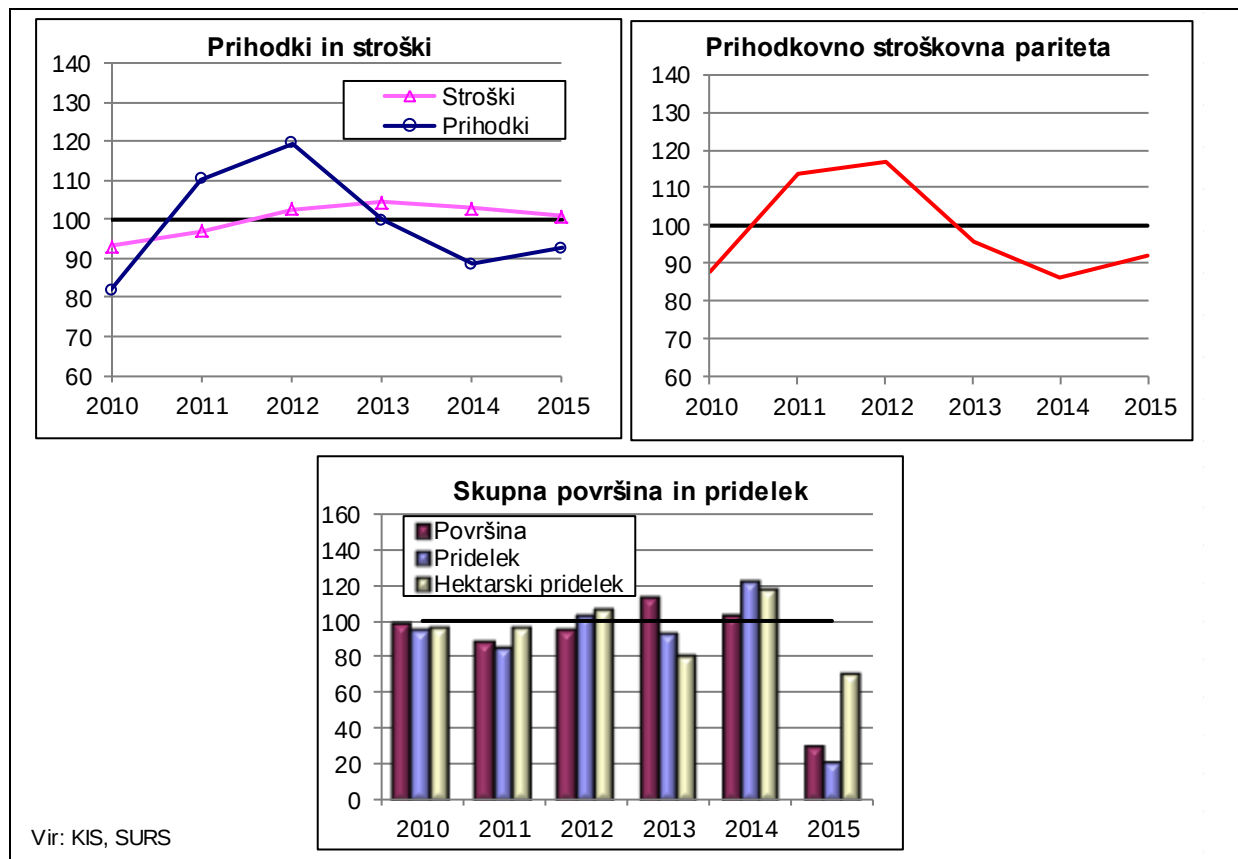
Ekonomski rezultati pridelovalcev koruze bodo glede na trenutno oceno letine, gibanje odkupnih cen in stroškov ter v povprečju nižje proračunske podpore ostali na ravni leta prej, torej zelo slabi.

8.4 Oljna ogrščica

Površina oljne ogrščice se je v letu 2015 zaradi neugodnih vremenskih razmer v času jesenske setve izrazito zmanjšala in je obsegala le 1.630 ha njiv, kar je dobrih 70 % manj kot v letu prej. Letina oljne ogrščice je bila po predhodni rekordni letini zaradi težav ob setvi in junijskega vročinskega vala zelo skromna. Po prvih ocenah SURS je bilo pridelano 2,1 t zrnja oljne ogrščice na hektar, kar je 40 % manj od rekordnega pridelka 2014 in okoli 30 % manj od povprečnega hektarskega pridelka oljne ogrščice v zadnjih petih letih. Zaradi manjše površine in slabe letine je bilo pridelano le slabih 3,5 tisoč ton oljne ogrščice, kar je le 18 % pridelka iz leta 2014.

Svetovni pridelek oljne ogrščice bo v letu 2015 zaradi slabe letine v EU in Kanadi ter manjših površin v nekaterih večjih pridelovalkah (Avstralija, Ukrajina in Belorusija) manjši kot v letu prej. Manjša ponudba oljne ogrščice je vplivala na porast cen, ki so po podatkih Evropske komisije na trgih EU v primerjavi z letom 2014 višje, podobno gibanje pa je zabeleženo tudi na slovenskem trgu. V času spravila letine 2015 (julij-avgust) so po podatkih statistike v Sloveniji oljno ogrščico odkupovali med 340 in 360 EUR/t. Odkupna cena je bila v povprečju 11 % višja kot v enakem obdobju lani, ko so bile cene oljne ogrščice nizke.

Slika 8: Osnovni ekonomski in proizvodni kazalci pri pridelavi oljne ogrščice (indeks povprečje 2010-2014 = 100; 2015: predhodna ocena)

Ekonomske razmere na trgu z oljno ogrščico so se zaradi občutnega zvišanja odkupnih cen in nekoliko nižjih stroškov pridelave (-2 %), kljub znižanju neposrednih plačil v letu 2015 (osnovno plačilo in plačilo za zeleno komponento), izboljšale. Bodo pa ekonomski rezultati pri pridelavi oljne ogrščice v veliki meri odvisni od doseženega pridelka, ki pa je bil pri večini pridelovalcev slab.

Na stroškovni strani so bile spremembe cen inputov podobno kot pri pridelavi pšenice obojesmerne. Zaradi nižje stopnje sofinanciranja zavarovalnih premij so se zvišali stroški zavarovanja pridelka, na ravni leta prej so ostali stroški semena, najetih storitev in stroški domačih strojnih storitev, nižji pa so bili stroški gnojil in sredstev za varstvo rastlin. Kljub statistični napovedi rasti cen gnojil na povprečni letni ravni so se le te pri pridelavi oljne ogrščice znižale, saj je intenzivnejša rast cen gnojil nastopila šele v marcu, ko je bilo osnovno gnojenje že izvedeno, takrat pa so bile cene gnojil še vedno pomembno nižje kot v enakem obdobju leta prej.

8.5 Krompir

Dolgoletno intenzivno zmanjševanje njiv s krompirjem se je v letu 2015, s prekinitvijo v letu 2014, nadaljevalo. Po podatkih SURS je bilo s krompirjem posajenih 3.280 ha njiv oziroma 9 % manj kot v letu prej. Obdobja z zelo visokimi temperaturami, pomanjkanjem padavin in ohlادتve z veliko padavinami kot kaže niso imeli prevladujočega negativnega vpliva na rast krompirja. Prvi podatki SURS napovedujejo rekordni povprečni hektarski pridelek krompirja (27,9 t/ha), vendar je bilo zaradi manjše površine v letu 2015 pridelanega 5 % manj krompirja kot v letu prej (okoli 92 tisoč ton). Količina pridelanega krompirja je, kljub zmanjšanju, za 5 % presegla povprečje zadnjih petih let.

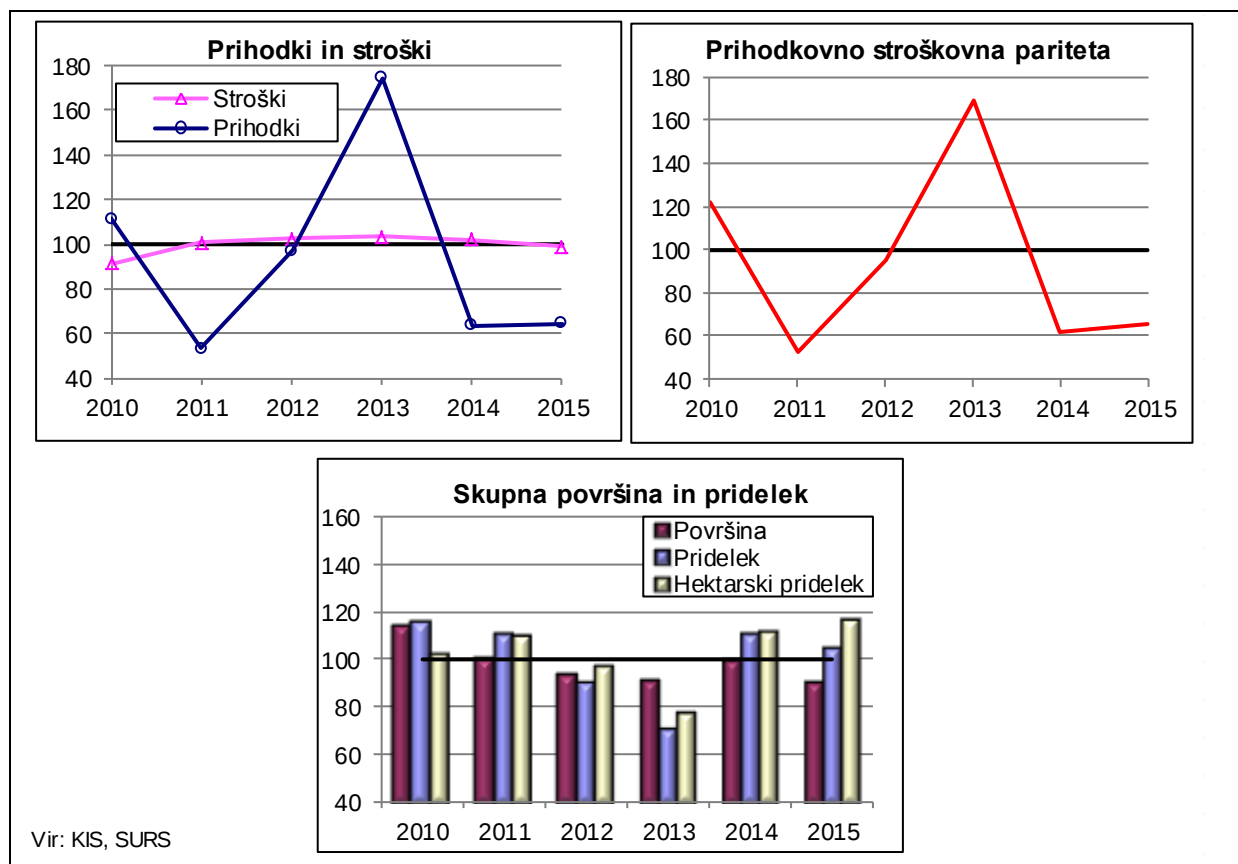
Drugod po Evropi bo letina krompirja predvsem zaradi vročih in sušnih obdobj slabša od zelo dobre lanske. Po poročilih AHDB, ki se osredotočajo na trge petih največjih pridelovalk krompirja v severozahodni Evropi (Belgija, Nemčija, Francija, Nizozemska in Velika Britanija), bo pridelek zaradi slabe letine in manjših površin skupno manjši za več kot desetino. Manjša ponudba krompirja ugodno vpliva na cene krompirja, ki so višje kot v letu prej.

Odkupne cene krompirja v Sloveniji v zadnjih letih sezonsko in med leti izredno nihajo. Po podatkih SURS so zgodnji krompir v mesecih od maja do julija 2015 odkupovali v povprečju po skoraj 30 % višjih cenah kot lani ob tem času, ko so bile cene krompirja zelo nizke. Glavnino pridelka v Sloveniji predstavlja pozni krompir in kot kaže bodo njegove cene v jesenskem času, zaradi manjše ponudbe v Evropi, višje kot lani. Vendar njihova rast v zadnjih mesecih leta 2015 ne bo zadostovala, da bi bile odkupne cene krompirja na povprečni letni ravni višje kot v letu 2014. V prvih jesenskih mesecih so pozni krompir odkupovali v povprečju po okoli 120 EUR/t, kar je približno 5 % več kot lani v tem času in več kot tretjino pod povprečjem zadnjih petih let.

V povprečju nekoliko nižje stroške pridelave krompirja so v letu 2015 najbolj zaznamovale precej nižje cene semena (okoli petino) in zaradi nižje stopnje sofinanciranja zavarovalnih premij precej višji stroški zavarovanja pridelka (za okoli tretjino), medtem ko so se ostale vrste stroškov spremenile za manj kot 2,5 %.

Zaradi pričakovanih višjih odkupnih cen krompirja, v povprečju 3 % nižjih skupnih stroškov pridelave in dobre letine 2015 ocenjujemo, da se bodo ekonomske razmere pridelovalcev le rahlo izboljšale, saj ekonomski rezultati pri pridelavi krompirja niso ugodni.

Slika 9: Osnovni ekonomski in proizvodni kazalci pri pridelavi krompirja (indeks povprečje 2010-2014 = 100; 2015: predhodna ocena)

8.6 Jabolka, hruške, breskve

Letina sadja je bila v Sloveniji tako v intenzivnih nasadih kot ekstenzivnih nasadih dobra in je presegla povprečje zadnjega petletnega obdobja (2010-2014). V intenzivnih nasadih so bili doseženi večji hektarski pridelki pri vseh pomembnejših sadnih vrstah, saj so po prvih ocenah v letu 2015 precej slabše obrodile le višnje. V Evropi bo letina sadja 2015 zaradi neugodnih vremenskih razmer slabša kot v letu prej, vendar zaloge sadja na začetku sezone, kljub dobri letini 2014 in težavam zaradi ruskega embarga, niso bile velike. Sta pa tako obilna letina 2014 kot tudi ruski embargo, kljub ukrepom skupne kmetijske politike, vplivala na poslabšanje ekonomskih razmer na trgu s sadjem, ki so zaradi še vedno trajajočih ruskih omejitev, težke.

Dobra letina sadja in prve ocene na podlagi modelnih kalkulacij kažejo, da se bo ekonomski položaj pri pridelavi sadja v letu 2015 izboljšal. Ekonomske razmere so se zaradi višjih odkupnih cen in zmerne rasti cen inputov izboljšale, vendar ostajajo zaradi nepredvidljivih razmer na trgu podobno kot pri drugih kmetijskih pridelkih zelo spremenljive.

Po prvih statističnih podatkih je bil hektarski pridelek **namiznih jabolk** v letu 2015 v primerjavi z letom prej večji za 17 % in 23 % nad zadnjim petletnim obdobjem. Sadjarji naj bi v intenzivnih nasadih ob nekoliko manjši površini (-3 %) obrali 70 tisoč ton jabolk, kar je za okoli 13 % več kot v letu prej in tudi za prav toliko več kot v povprečju zadnjih petih let.

V EU bo po napovedih (WAPA, The World Apple And Pear Association, 2015) pridelek jabolk v letu 2015 5 % manjši kot v letu prej in bo presegel povprečje zadnjih treh let za 6 %.

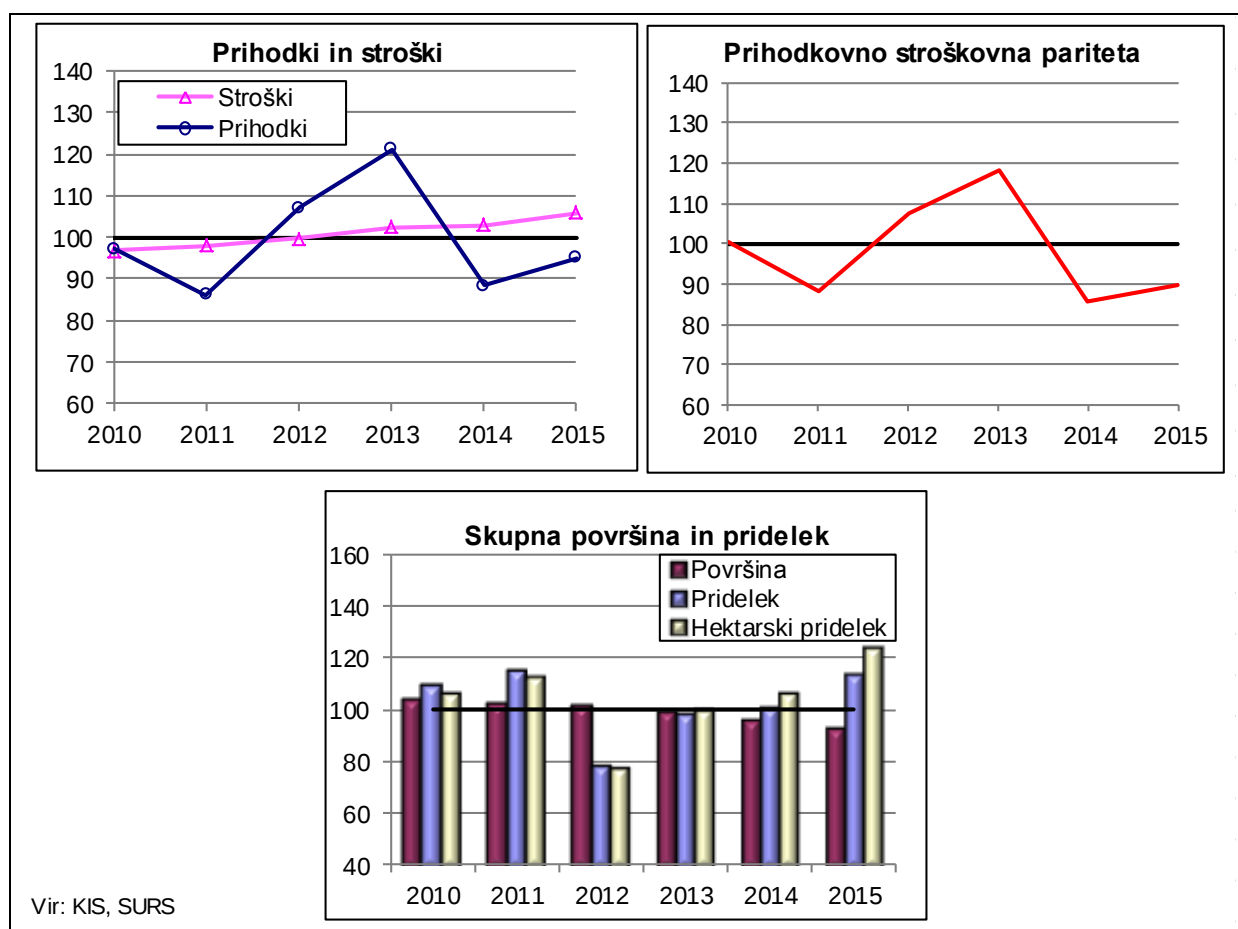
Majhne zaloge jabolk in jabolčnega koncentrata so vplivale na odkupno ceno jabolk za predelavo, ki je bila v Sloveniji v prvih devetih mesecih leta 2015 v povprečju za skoraj tretjino višja kot v enakem obdobju leta prej, ko je bila izredno nizka. Tudi odkupne cene

namiznih jabolk so bile v prvih devetih mesecih leta 2015 pomembno višje kot v enakih mesecih predhodnega leta (v povprečju za 17 %). Višje odkupne cene namiznih jabolk so bile zabeležene tudi v mesecu septembru, kot prvem reprezentativnem mesecu za tekočo letino namiznih jabolk, saj je bila odkupna cena za okoli 9 % višja kot v enakem mesecu leta prej.

Na skupne stroške pridelave namiznih jabolk (+3 %) so v letu 2015 najbolj vplivali višji stroški zavarovanja pridelka (+27 %; nižje stopnje sofinanciranja zavarovalnih premij), nižji stroški domačih stojnih storitev (-3 %) in stroški dela, ki so zaradi nizke rasti plač porasli za manj kot odstotek.

Ekonomski položaj pri pridelavi jabolk se bo ob upoštevanju boljše letine, pri pričakovanem porastu odkupnih cen in nekoliko višjih stroških pridelave, v letu 2015 predvidoma izboljšal, vendar ostaja podpovprečen.

Slika 10: Osnovni ekonomski in proizvodni kazalci pri pridelavi jabolk (indeks povprečje 2010-2014 = 100; 2015: predhodna ocena)

Letina **hrušk** v intenzivnih nasadih je bila v letu 2015 po ocenah SURS zelo dobra. Hektarski pridelek je bil s 21,5 t/ha za dobro četrtino večji kot v letu prej. Površina nasadov je bila manjša za 4 %, v njih so obrali za dobro petino več hrušk kot v letu 2014 in za dobro četrtino več kot v povprečju zadnjih petih let.

Letina **breskev** 2015 je po ocenah statistike boljša od zelo slabe lanske, ko je pridelavo breskev prizadelo deževno vreme in močan pojav škodljivcev (plodova vinska mušica). Po prvih ocenah je bil hektarski pridelek v intenzivnih nasadih 48 % večji kot leto prej in 21 % nad povprečjem zadnjih petih let. Zaradi krčitve nasadov (-9 %) je bil skupni pridelek breskev le za tretjino večji kot v letu prej, vendar je za povprečjem zadnjega petletnega obdobja

zaostal za 7 %. Podobno kot cene drugih kmetijskih pridelkov tudi odkupne cene namiznih breskev med leti nihajo, odkupne cene breskev za predelavo pa so se od leta 2009 do 2013 postopoma zniževale, v zadnjih dveh letih pa so ostale na enaki ravni. V letu 2015 so po podatkih SURS namizne breskve v juliju in v avgustu odkupovali v povprečju po 0,67 EUR/kg, kar je 4 % manj kot v preteklem letu in dobro desetino manj kot v povprečju zadnjih petih let. Že drugo leto zapored je bila odkupna cena breskev za predelavo v Fructalu določena v višini 0,20 EUR/kg, lahko pa pridelovalci pridobijo še dodatek k ceni, ki je odvisen od prodajne uspešnosti izdelkov blagovne znamke »Vipavska breskev«.

Ekonomika pridelave breskev, ki je v Sloveniji v veliki meri usmerjena v pridelavo za predelavo, je že mnogo zadnjih let neugodna, kar je poleg karantenskih bolezni sadnih vrst *Prunus* spp. tudi eden izmed glavnih razlogov za postopno krčenje nasadov. V letu 2015 se je po podatkih SURS površina intenzivnih breskovih nasadov ponovno zmanjšala (-37 ha).

Po ocenah modelnih kalkulacij je bilo pri pridelavi namiznih breskev v letu 2015 gibanje stroškov podobno kot pri jabolkih, medtem ko so bile odkupne cene namiznih breskev letine 2015 nižje kot v letu prej (-4 %) in pod povprečjem zadnjega petletnega obdobja. Zaradi dobre letine breskev, ki je bila tudi v primerjavi z zadnjim petletnim obdobjem nadpovprečna, se bodo kljub nižjim cenam ekonomski rezultati pri pridelavi namiznih breskev letos izboljšali.

8.7 Grozdje in vino

Po treh skromnih letih je bila v Sloveniji v letu 2015 potrjana kakovostno in količinsko odlična letina grozdja. Pridelanega je bilo za četrtno več grozdja kot ob skromni letini 2014 in 14 % več kot v povprečju zadnjih petih let (2010-2014). Vremenske razmere so kljub izredno visokim temperaturam na pridelavo grozdja ugodno vplivale. Letošnji pridelek so zaznamovale visoke sladkorne stopnje, ki napovedujejo enega boljših letnikov vina.

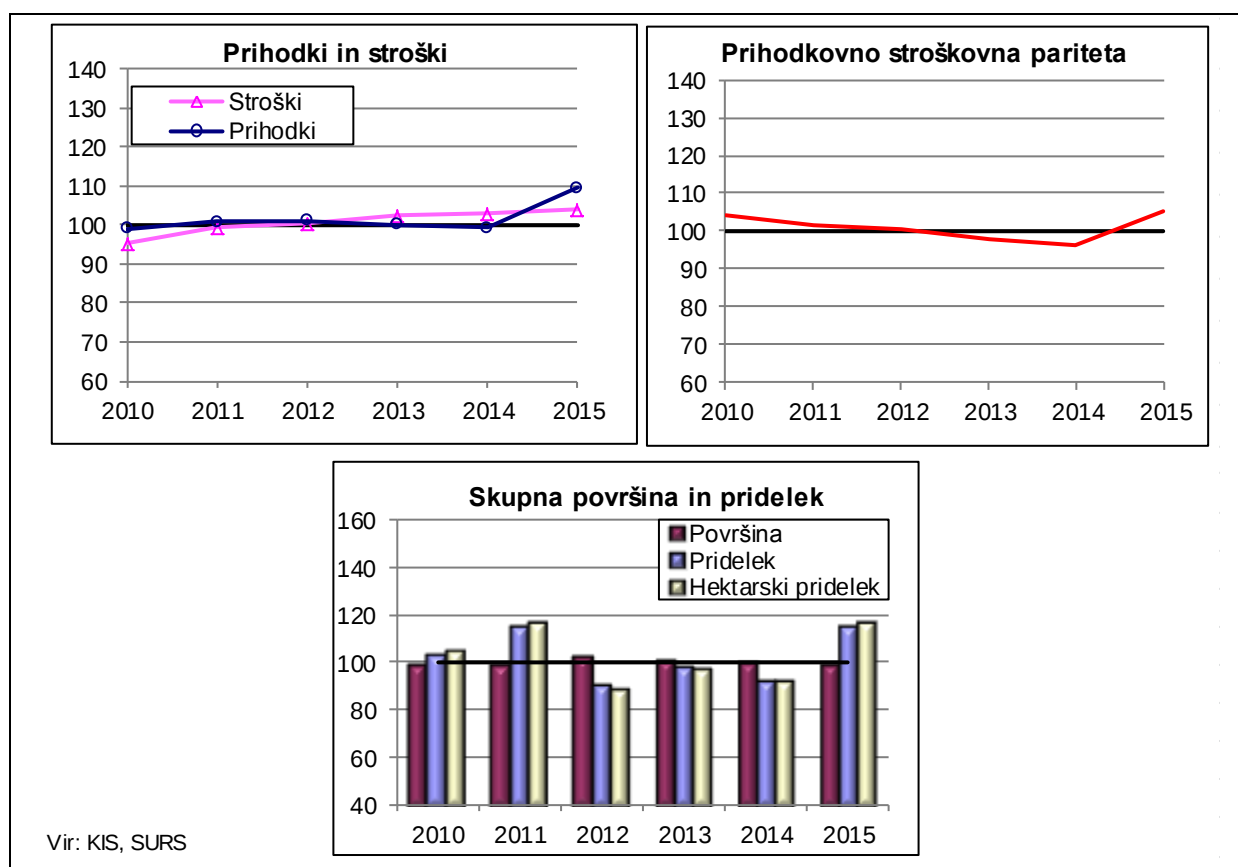
Odkupne cene grozdja v Sloveniji so v zadnjih letih odvisne predvsem od ekonomskih razmer pri posameznih vinarjih, manjši vpliv na njihovo višino pa imajo sorta, sladkorna stopnja ter zdravstveno stanje grozdja. Majhne zaloge vina, stabilnejši domači trg in povečan izvoz pri nekaterih vinarjih ter ponudba kakovostnega grozdja dajejo letos nekoliko boljše obete za višino odkupnih cen grozdja, ki so zadnja leta zelo nizke. Po ocenah na podlagi podatkov s terena in odkupnih cen SURS za mesec september naj bi bile odkupne cene grozdja letošnje letine vsaj za okoli desetino višje.

Po podatkih TIS/ARSKTRP se je prodaja vina na slovenskem trgu, trgih EU in na trgih tretjih držav v prvih devetih mesecih leta 2015 v primerjavi z enakim obdobjem leta prej zmanjšala za dobro desetino, prodajne cene vina pa so porasle v povprečju za 13 %. Podatki TIS za prvih devet mesecev leta 2015 kažejo, da se je prodaja vina na slovenskem trgu povečala za 3 %, izvoz v države EU in na trge tretjih držav pa se je zmanjšal za skoraj polovico. Prodajne cene vina so se na vseh trgih zvišale. V Sloveniji so bile cene vina višje za 5 %, na trgih EU za skoraj polovico in na trgih tretjih držav za slaba 2 %.

Podobno kot v sadjarstvu so tudi na stroške pridelave grozdja v letu 2015 najbolj vplivali višji stroški zavarovanja pridelka (+29 %; nižje stopnje sofinanciranja zavarovalnih premij) in zmerne spremembe cen drugih pomembnejših inputov ter stroškov dela.

Pričakujemo, da bo prihodek od letine 2015 zaradi odlične letine grozdja in napovedanih višjih odkupnih cen grozdja višji od lanskega. Ekonomski položaj pridelovalcev grozdja se bo z letošnjo letino izboljšal, vendar ostaja pri pridelovalcih, ki grozdje prodajajo, slab. Boljše ekonomske rezultate pa lahko zaradi rasti cen vina v zadnjih letih in stabilnejših razmer na slovenskem trgu pričakujejo vinarji.

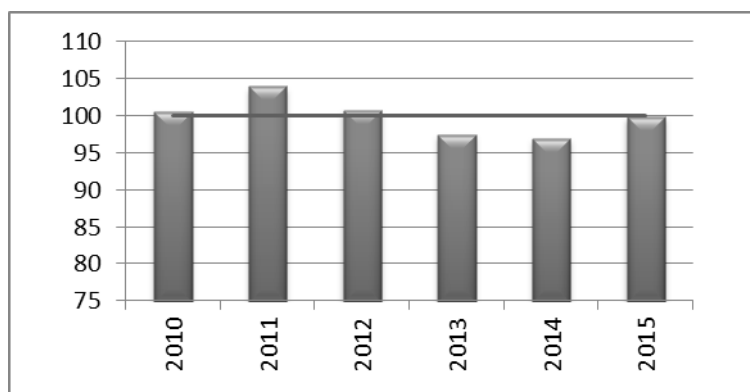
Slika 11: Osnovni ekonomski in proizvodni kazalci pri pridelavi grozdja (indeks povprečje 2010-2014 = 100; 2015: predhodna ocena)

8.8 Meso govedi

Obseg prireje mesa govedi bo po prvih ocenah v letu 2015 za 3 % večji kot v letu prej in bo po dveh letih ponovno na ravni povprečja zadnjega petletnega obdobja (2010-2014). Ocene na podlagi razpoložljivih podatkov kažejo, da bo zakol govedi v slovenskih klavnicah v primerjavi s predhodnim letom večji za okoli 6 %, ponovno pa bo manjši neto izvoz živih živali (večji uvoz in manjši izvoz). Število govedi konec leta bo po ocenah za 2 % večje kot lani.

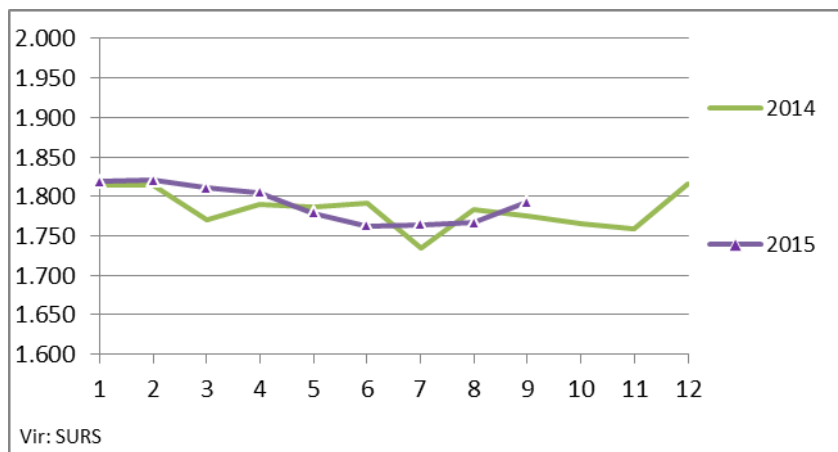
Slika 12: Spremembe prirasta govedi v obdobju 2010-2014 in ocena za leto 2015 (povprečje 2010-2014 = 100)

Vir: SURS, KIS (preračuni in ocena 2015)

Ekonomske razmere za pitanje govedi so v letu 2015 podobne kot leto prej. V nasprotju s povprečno evropsko ceno, kjer je med letom 2015 (prvih devet mesecev) zabeležen trend rahlega porasta glede na gibanje cen v letu prej, so v Sloveniji povprečne odkupne cene vseh kategorij mladega pitane goveda v prvih devetih mesecih letošnjega leta pretežno mirovale. Kljub temu, da so v običajnih razmerah cene mlade pitane govedi v poletnem času praviloma najnižje v letu in se v zadnji četrtini leta nekoliko zvišajo, pa po trenutnih razmerah na trgu z govejim mesom ob koncu leta opaznega zvišanja ni pričakovati. Tako bodo po prvih ocenah povprečne odkupne cene mladega pitane goveda v letu 2015 na ravni povprečnih cen leta 2014.

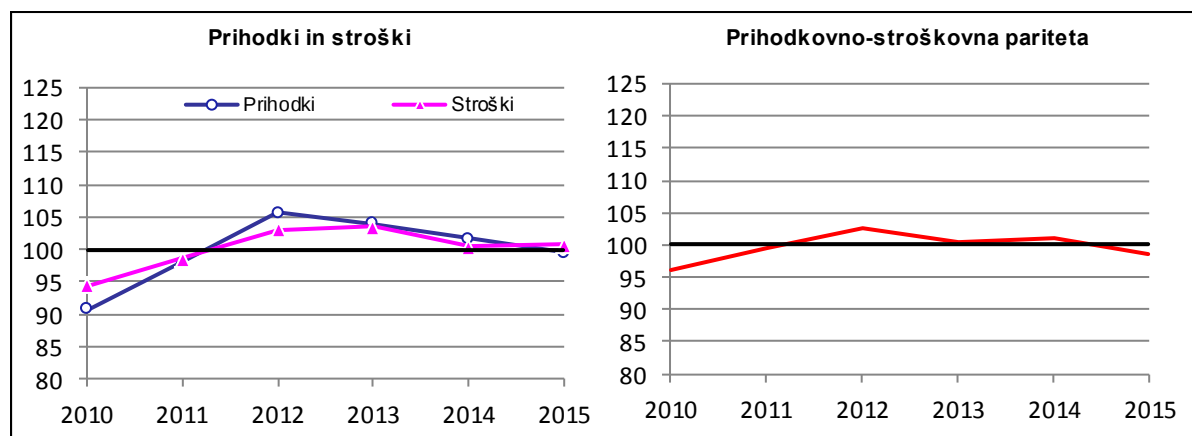
Slika 13: Odkupne cene mlade pitane govedi (živa masa; EUR/t) po mesecih; 2014 in 2015

Po modelnih ocenah bodo stroški materiala in storitev pri pitanju govedi na povprečni letni ravni podobni kot leta 2014, prav tako bodo enaki tudi skupni stroški. Znotraj posameznih skupin stroškov so se le-ti gibal različno in v različnih smereh. V primerjavi z lanskim letom so se stroški kupljenih telet povišali za 5 %, predvsem zaradi znižanja stopnje sofinanciranja se je za 12 % povišal strošek zavarovanja, za odstotek pa se je povišal tudi strošek amortizacije. Ostali stroški so ostali na podobni ravni kot leto poprej, medtem ko se je za 3 % zmanjšal strošek krme.

Ob podobnih stroških prireje kot v letu 2014 se bo zaradi 2 % zmanjšanja vrednosti prireje mesa pitane govedi prihodkovno stroškovno razmerje poslabšalo in bo po prvih ocenah nekoliko pod ravni povprečja zadnjega petletnega obdobja.

Slika 14: Osnovni ekonomski kazalci pri pitanju govedi (indeks; 2010-2014 = 100)

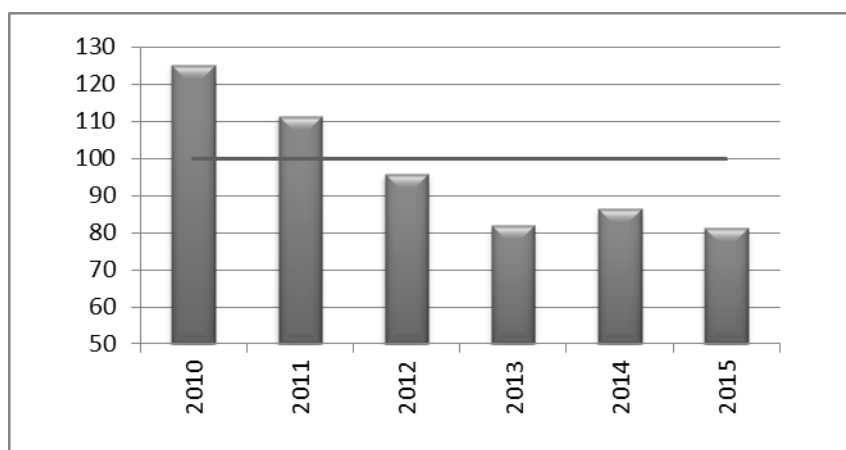

Vir: KIS

8.9 Meso prašičev

Trend upadanja obsega prireje prašičjega mesa se bo po zasuku v letu 2014 po vsej verjetnosti v letu 2015 nadaljeval. Na podlagi razpoložljivih podatkov lahko na letni ravni pričakujemo skupni zakol prašičev na ravni zakola v letu 2014. Ob večjem neto uvozu živih prašičev in ponovno manjšem staležu konec leta bo prirast prašičev po prvih ocenah okoli 6 % manjši kot leta 2014.

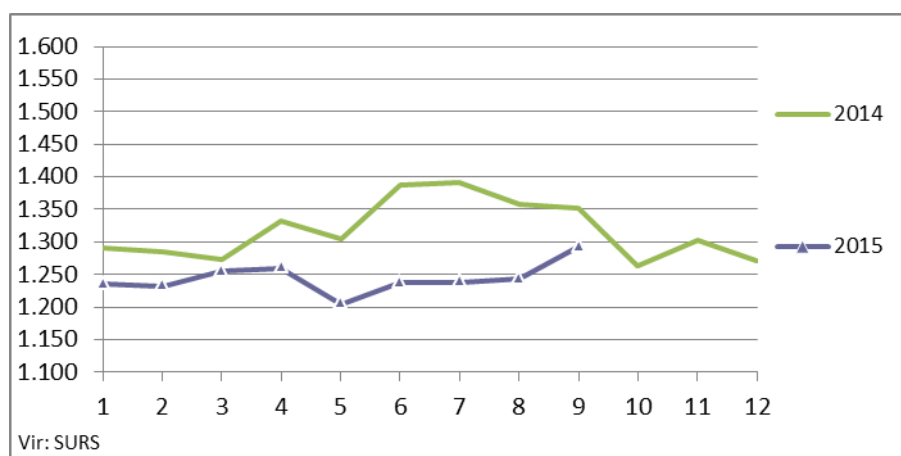
Slika 15: Spremembe prirasta prašičev v obdobju 2010-2014 in ocena za leto 2015 (povprečje 2010-2014 = 100)

Vir: SURS, KIS (preračuni in ocena 2015)

Odkupne cene prašičev za zakol v EU so v letu 2015 v povprečju nižje kot leta 2014. Temu trendu sledijo letos tudi odkupne cene v Sloveniji. Po lanskem 4 % znižanju se tudi v letošnjem letu pričakuje padec odkupnih cen pitanih prašičev na povprečni letni ravni. Te bodo po ocenah verjetno nižje od lanskih za dobrih 5 %, za okoli 2 % pa bodo nižje tudi od povprečja obdobja 2010-2014.

Slika 16: Odkupne cene pitanih prašičev (do 150 kg; živa masa; EUR/t) po mesecih; 2014 in 2015

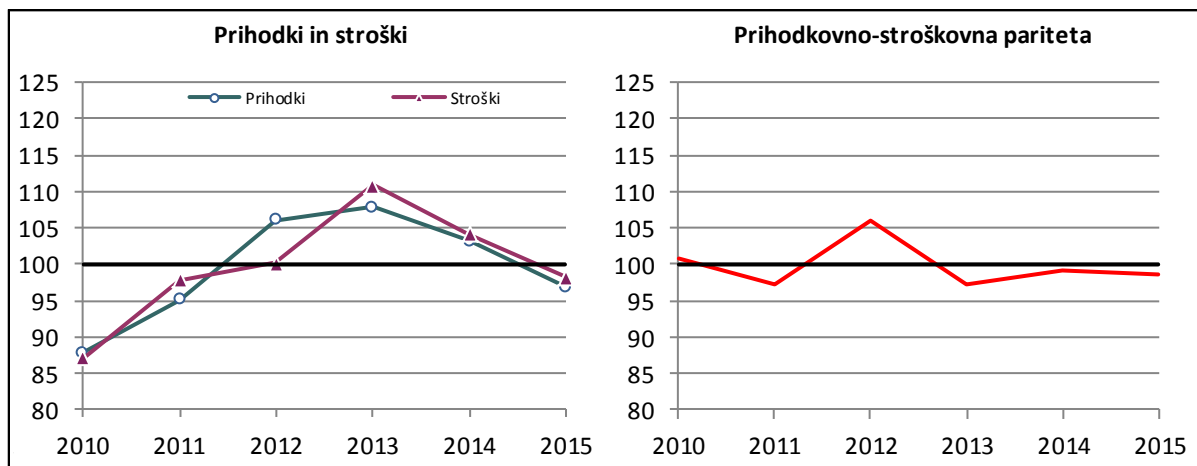
Vir: SURS

Na osnovi modelov ocenjujemo, da bodo v letu 2015 pri rejcih, ki krmo pretežno kupujejo, stroški materiala in storitev okoli 6 % nižji v primerjavi z lanskim letom, pri rejcih, ki pretežni del krme pridelajo sami, pa se bodo stroški materiala in storitev znižali za dobra 2 %. Na padec stroškov materiala in storitev je že drugo leto zapored pomembno vplivalo znižanje cen pujskov, ki so v povprečju glede na cene v letu 2014 nižje za okoli 6 %. Pomembno nižji je tudi strošek kupljene krme in sicer za 8 %, medtem ko je strošek doma pridelane krme

enak lanskemu. Zaradi zmanjšanja stopnje sofinanciranja je za približno 6 % višji strošek zavarovanja živali.

Vrednost proizvodnje se bo po modelnih ocenah v letu 2015 ponovno znižala in sicer za okoli 7 %. Kljub zmanjšanju skupnih stroškov prireje, po oceni bodo ti nižji za 2 %, bo ekonomski položaj zaradi nižjih odkupnih cen prašičev ostal na podobni ravni kot leta 2014 in bo blizu ravni povprečja let 2010-2014.

Slika 17: Osnovni ekonomski kazalci pri pitanju prašičev (indeks; 2010-2014 = 100)

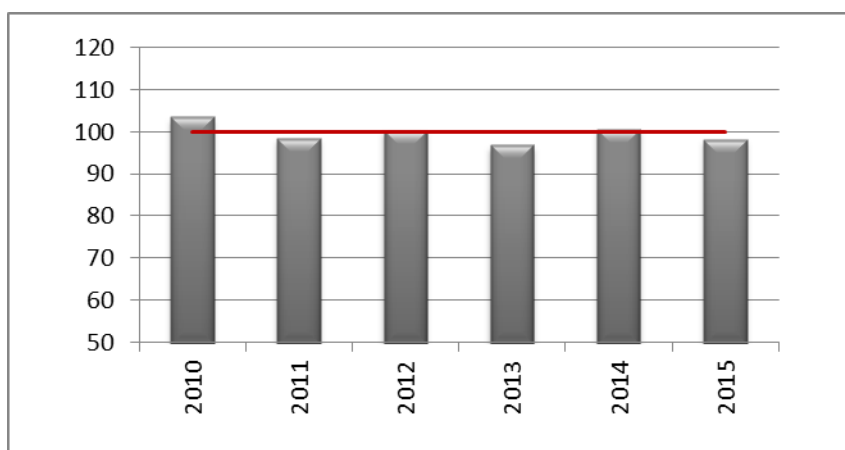

Vir: KIS

8.10 Perutninsko meso

Začasni podatki o zakolu perutnine v klavnicah kažejo, da lahko v letu 2015 na letni ravni pričakujemo za okoli 2 % manjšo proizvodnjo perutninskega mesa kot v letu 2014. Za podoben odstotek pod ravniyo povprečja zadnjega petletnega obdobja lahko pričakujemo v letu 2015 tudi prirast perutnine, kar pomeni, da se bo v primerjavi z letom prej nekoliko zmanjšal.

Slika 18: Spremembe prirasta perutnine v obdobju 2010-2014 in ocena za leto 2015 (povprečje 2010-2014 = 100)

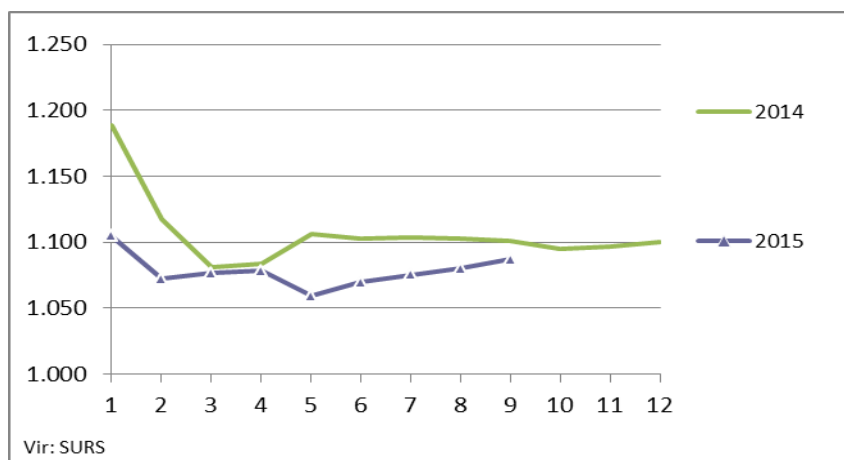

Vir: SURS, KIS (preračuni in ocena 2015)

Prireja mesa perutnine je vseskozi močno vpeta v mednarodni trg. Zaradi industrijskega tipa proizvodnje in velikega deleža, ki ga v strukturi stroškov predstavlja krma, se odkupne (in tržne) cene perutnine oblikujejo pod močnim vplivom cen surovin za krmo. Te bodo v

letošnjem letu v povprečju nižje kot lani. Tako bodo nižje tudi odkupne cene pitovnih piščancev in sicer po ocenah za leto 2015 za slabe 3 %.

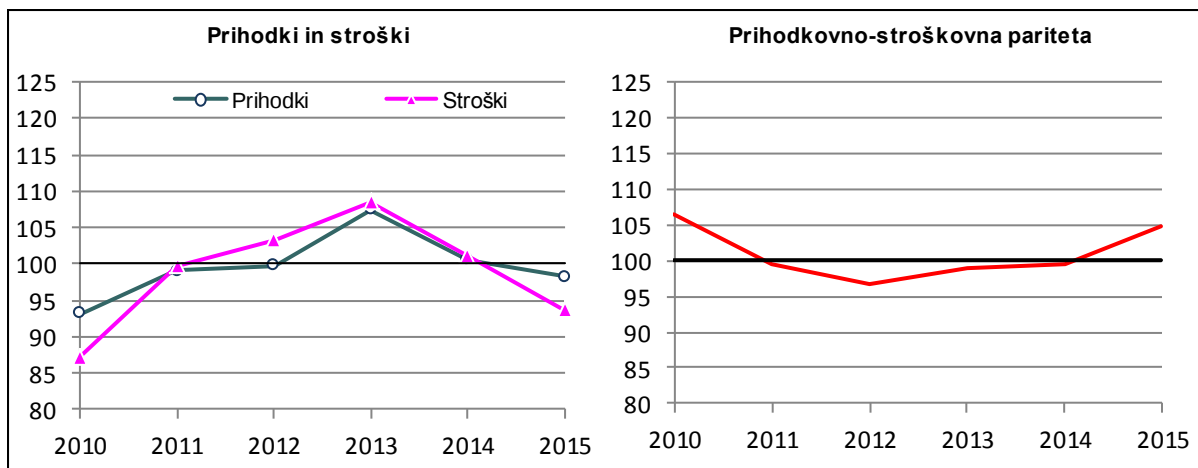
Slika 19: Odkupne cene pitanih piščancev (živa masa; EUR/t) po mesecih; 2014 in 2015

Prve ocene po modelnih kalkulacijah za leto 2015 kažejo, da se bodo skupni stroški reje piščancev znižali za okoli 7 %. Poleg znižanja stroška krme (po oceni za okoli 8 %) so opazno nižji tudi stroški enodnevnih piščancev in sicer prav tako za okoli 8 %. V letošnjem letu bodo za okoli odstotek višji stroški amortizacije ter stroški dela in kapitala, ostali stroški pa bodo na ravni leta 2014.

Večje zmanjšanje stroškov vzreje pitanih piščancev od zmanjšanja odkupnih cen bo ponovno pozitivno vplivalo na prihodkovno stroškovno razmerje in posledično na vnovično izboljšanje ekonomskih rezultatov pisanja. To bo tokrat ponovno nad povprečjem zadnjega petletnega obdobja.

Slika 20: Osnovni ekonomski kazalci pri pisanju piščancev (indeks; 2010-2014 = 100)

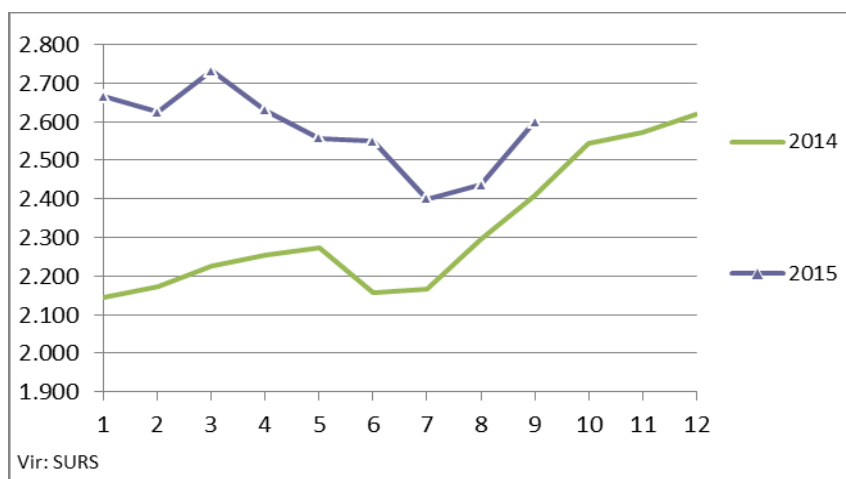
8.11 Meso drobnice

O reji drobnice med letom ni nobenih podatkov, ki bi omogočali dovolj zanesljivo oceno obsega prireje. Podatki o odkupu in zakolu v klavnicah, ki so edini na voljo, za drobnico niso reprezentativni, saj je večina domače prireje mesa pridobljena z zakolom na gospodarstvih (več kot 90 % skupnega letnega zakola), o katerem pa med letom ni podatkov.

Na podlagi zbranih informacij ocenjujemo, da lahko v letu 2015 pričakujemo povečanje prirasta drobnice. Po prvih ocenah bo prirast drobnice v primerjavi z letom 2014 večji za okoli 15 %, za okoli petino pa bo večji tudi od povprečja obdobja let 2010-2014.

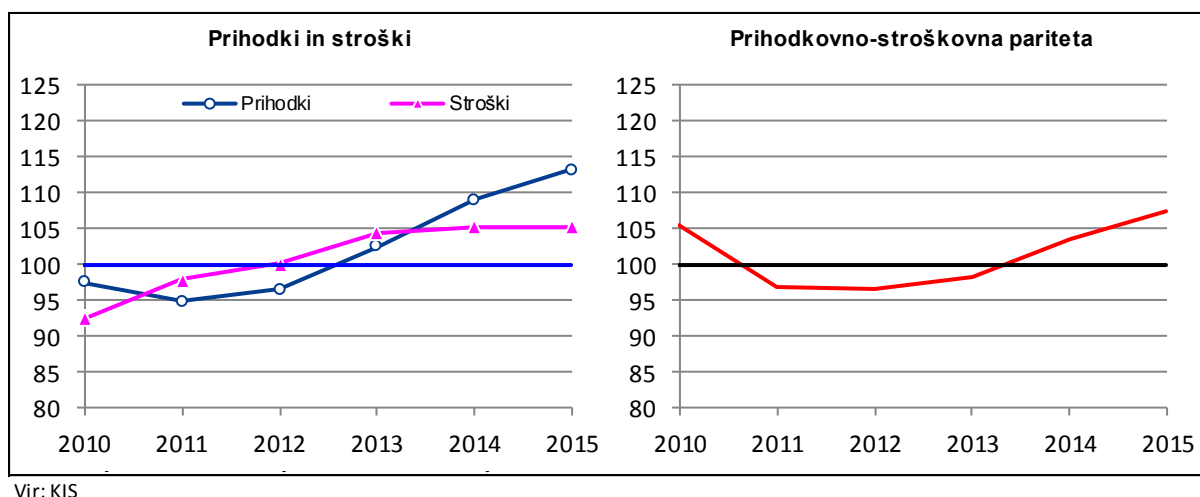
Po nekajletnemu zaporednemu poslabšanju ekonomskih razmer se bodo te v letu 2015 že tretje leto zapored nekoliko izboljšale in bodo nad povprečjem obdobja 2010-2014. Mesečne odkupne cene jagnjet so v letošnjem letu dolgo vztrajale blizu ravni, ki so jo dosegle ob koncu leta 2014. Kljub počasnemu padanju cen tekom leta bodo po ocenah odkupne cene jagnjet v povprečju za okoli 11 % višje kot leta 2014.

Slika 21: Odkupne cene jagnjet (živa masa; EUR/t) po mesecih; 2014 in 2015

Kljub za dobro desetino višji odkupni ceni jagnjet pa je vrednost prireje jagnjet v letošnjem letu le za dobre 3 % višja od lanskoletnega povprečja. Poglavitni razlog je v nižji vrednosti prihodkov iz naslova kmetijske politike ter vračila trošarin. Ob podobnih skupnih stroških reje kakor lani bo prihodkovno stroškovno razmerje boljše od lanskega ter po dosedanjih ocenah najboljše v obdobju let 2010-2015.

Slika 22: Osnovni ekonomski kazalci pri prireji jagnjet (indeks; 2010-2014 = 100)

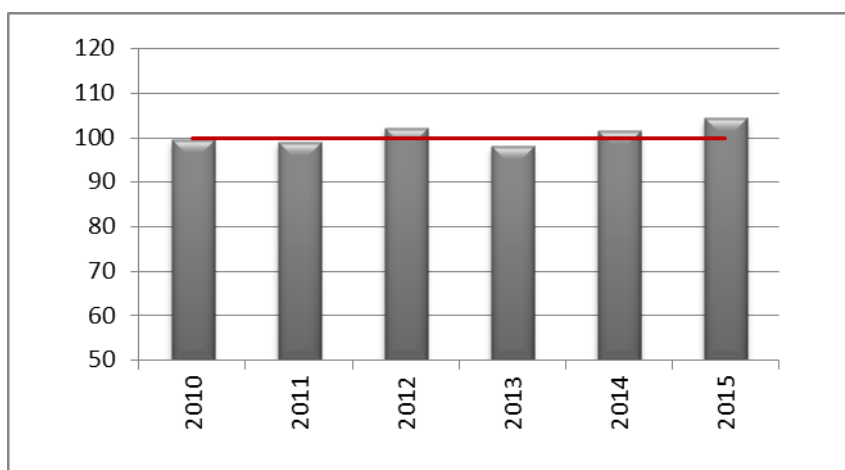
8.12 Mleko

V letu 2015 lahko pričakujemo ponovni porast proizvodnje kravjega mleka za prehrano. Razpoložljivi podatki o odkupu mleka namreč kažejo, da je bilo v prvih devetih mesecih

letošnjega leta odkupljeno slabe 4 % več mleka kot v enakem obdobju lani. Ponovno se je povečal delež izvoza surovega mleka in bo po ocenah znašal blizu 40 %. Izraženo v količinah bo izvoz surovega mleka v primerjavi z enakim obdobjem lani večji kar za 9 %.

Ob nadaljevanju podobnega trenda odkupa mleka tudi v zadnjih mesecih letošnjega leta bo po prvih ocenah skupna prireja mleka v letu 2015 za okoli 3 % večja kot lani, za podoben odstotek pa bo tudi nad ravni povprečja zadnjih petih let.

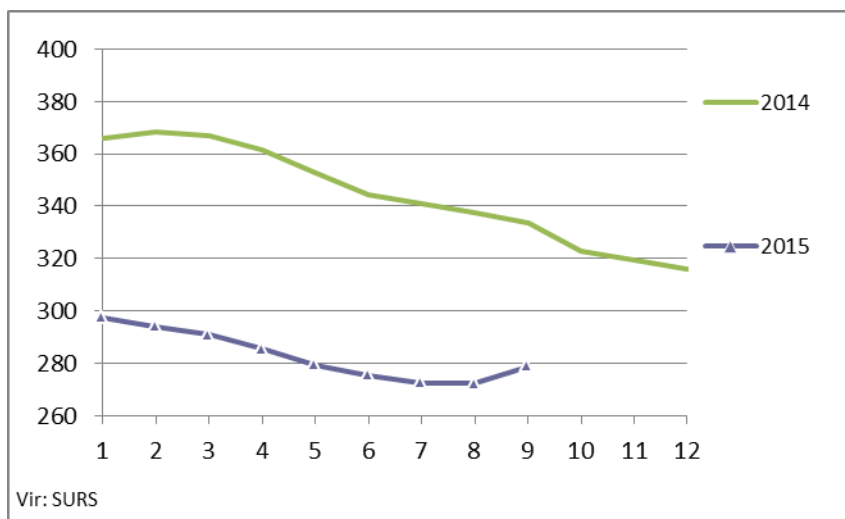
Slika 23: Spremembe proizvodnje mleka v obdobju 2010-2014 in ocena za leto 2015 (povprečje 2010-2014 = 100)

Vir: SURS, KIS (preračuni in ocena 2015)

Trend zniževanja odkupnih cen mleka, ki se je začel pomladi leta 2014, se je nadaljeval tudi v letu 2015. Do sedaj razpoložljivi podatki kažejo na zaustavitev tega trenda ter porast cen, a je slednji po ocenah vezan zgolj na boljšo kakovost mleka ob koncu pašne sezone in s tem nekoliko višjo ceno. V zadnjih mesecih leta 2015 se tako pričakuje le rahlo povišanje odkupnih cen, zaradi česar bo povprečna cena še vedno krepko nižja od lanskega povprečja in sicer za okoli 18 %.

Slika 24: Odkupne cene mleka po mesecih (EUR/t); 2014 in 2015

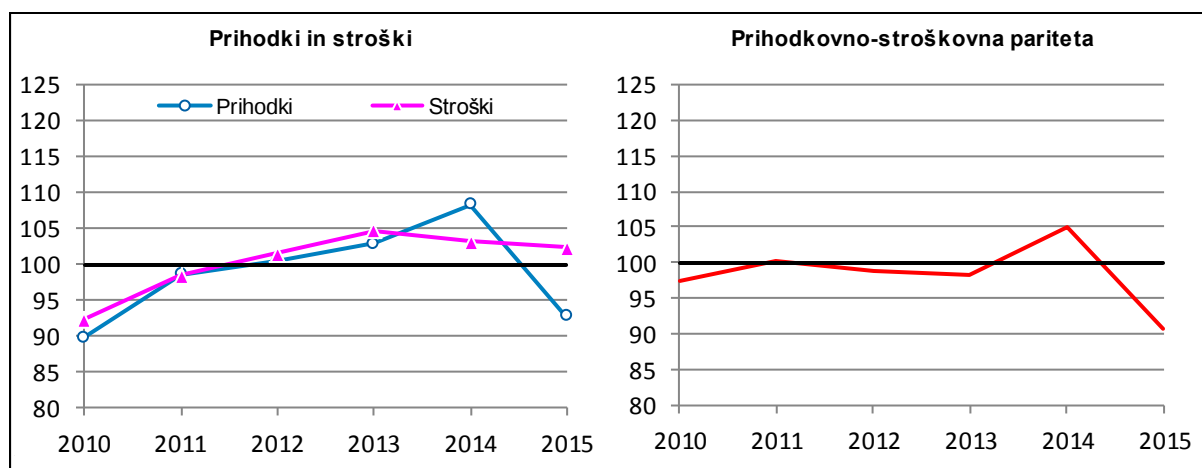
Vir: SURS

Nasprotno od povprečne letne odkupne cene bo v letu 2015 nekoliko višja vrednost stranskih proizvodov (vrednost izločene krave, telet in gnoja, skupaj za okoli 2 %), kar pa ne bo pomembno vplivalo na blažitev poslabšanja prihodkovno stroškovnega razmerja. Prav tako ne bo na izboljšanje razmer dosti vplivalo znižanje skupnih stroškov prireje. Ti bodo po prvih

ocenah na povprečni letni ravni nižji za okoli 2 %. K znižanju skupnih stroškov je v letošnjem letu najbolj pripomoglo 3 % znižanje stroška za krmo, medtem ko bodo preostali stroški, z izjemo stroška zavarovanja (ta bo za približno 13 % višji zaradi zmanjšanja stopnje sofinanciranja), ostali na podobni ravni kot leto poprej.

Precejšen padec odkupnih cen ob majhnih spremembah vrednosti stranskih proizvodov ter skupnih stroškov prireje ima za posledico opazno poslabšanje prihodkovno stroškovnega razmerja v primerjavi s preteklim obdobjem in pomemben odmik navzdol od povprečja zadnjega petletnega obdobja.

Slika 25: Osnovni ekonomski kazalci pri prireji mleka (indeks; 2010-2014 = 100)

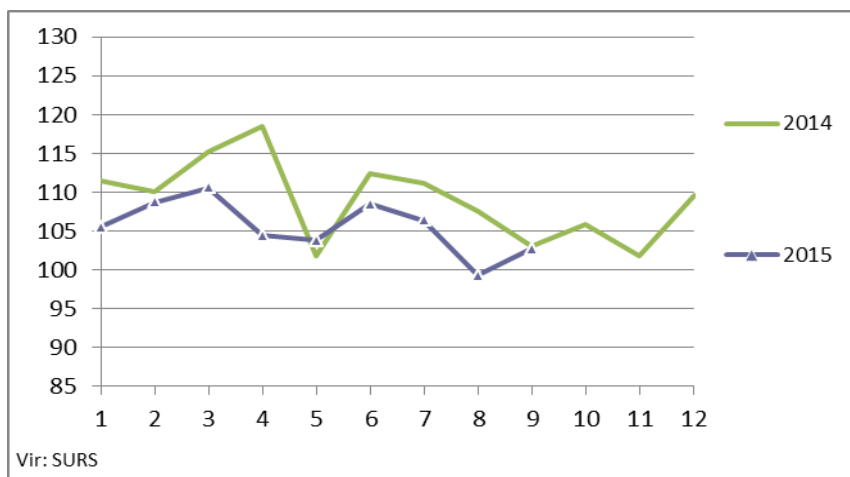
Vir: KIS

8.13 Jajca

Za trg jajc so med letom na voljo le podatki o odkupu jajc (konzumnih in valilnih), ki pa zaradi razmeroma majhne zajemljivosti (praviloma pod 50 %) niso neposredno uporabni za oceno sprememb v obsegu proizvodnje. Na podlagi do sedaj znanih podatkov ocenjujemo, da bo skupna prireja jajc v letu 2015 nekoliko večja od predhodnega leta.

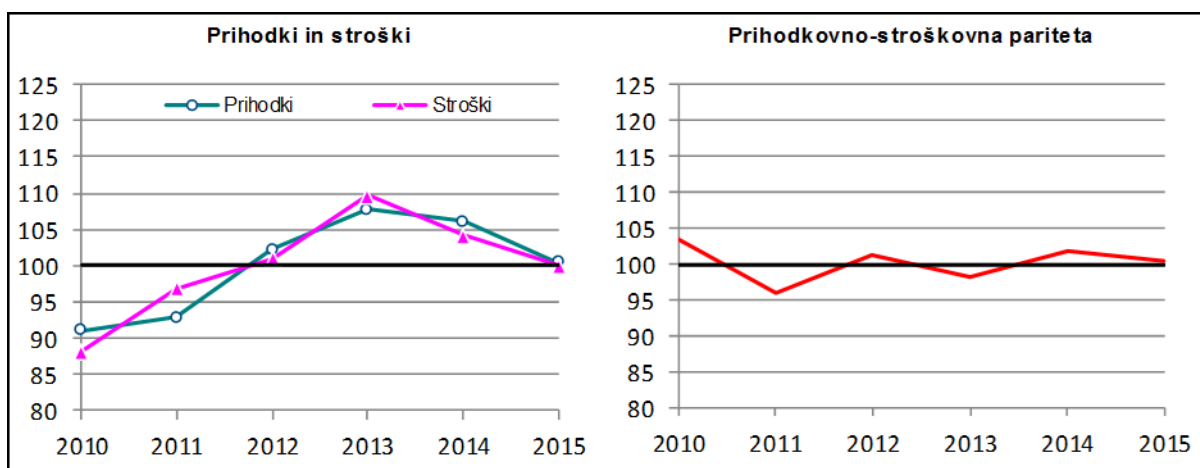
Ekonomske razmere pri proizvodnji jajc bodo v letu 2015 nekoliko slabše kot v letu 2014, kar gre pripisati hitrejšemu znižanju odkupnih cen jajc od znižanja stroškov reje, četudi so se cene surovin za krmo znižale v podobni meri kot odkupne cene. Odkupne cene konzumnih jajc so bile v prvih devetih mesecih letošnjega leta za slabe 4 % nižje kot v enakem obdobju leta 2014, za dobre 4 % pa se ocenjuje tudi znižanje na povprečni letni ravni.

Slika 26: Odkupne cene jajc po mesecih (EUR/000 kosov); 2014 in 2015

Rezultati modelnih kalkulacij kažejo, da se bodo skupni stroški reje nesnic zaradi znižanja cen jarkic (za 4 %) in pomembnega znižanja cen krme (za 7 %) v povprečju znižali za okoli 4 %, kar pa bo po ocenah nekoliko manj od znižanja vrednosti proizvodnje. Ta bo nižja za dobrih 5 %, zaradi česar bo prihodkovno stroškovno razmerje nekoliko slabše kakor v letu 2014 in bo na ravni povprečja zadnjega petletnega obdobja.

Slika 27: Osnovni ekonomski kazalci pri proizvodnji jajc (indeks; 2010-2014 = 100)

Vir: KIS

Literatura in viri

1) Statistični in drugi podatki (razpoložljivi do 23.11.2015)

SURS (Statistični urad Republike Slovenije), 2015:

Osnovni podatki po naročilu.

- *Celotni odkup kmetijskih pridelkov po skupinah in vrstah, Slovenija (mesečni in letni podatki),*
- *Uvoz in izvoz živilskih proizvodov po državah (KN 1-24; 8-mestna) (mesečni podatki),*

Prve objave s področja *Okolje in naravni viri, podpodročje Kmetijstvo in ribištvo.*

- *Površine poljščin, Slovenija, 2015 - začasni podatki. Prva objava, 28.9.2015.*

<http://www.stat.si/StatWeb/prikazi-novico?id=5467&idp=11&headerbar=9> (12.10.2015)

- *Pridelek zgodnjih posevkov in zgodnjega sadja ter pričakovani pridelek pomembnejših poznih posevkov, Slovenija, 2015 - začasni podatki. Prva objava, 28.9.2015.*

<http://www.stat.si/StatWeb/prikazi-novico?id=5482&idp=11&headerbar=9> (12.10.2015)

- *Pričakovani pridelki poznih posevkov, sadja in grozdja, Slovenija, 2015 - začasni podatki. Prva objava, 26.10.2015. (30.10.2015)*

<http://www.stat.si/StatWeb/prikazi-novico?id=5538&idp=11&headerbar=9>

- *Indeksi cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih, Slovenija, september 2015 - začasni podatki. Prva objava, 13.11.2015.*

<http://www.stat.si/StatWeb/prikazi-novico?id=5595&idp=2&headerbar=1> (13.11.2015)

- *Indeksi cen inputov v kmetijstvu, Slovenija, september 2015 - začasni podatki. Prva objava, 13.11.2015.*

<http://www.stat.si/StatWeb/prikazi-novico?id=5563&idp=2&headerbar=1> (13.11.2015)

SI-STAT podatkovni portal.

- *Različne objave s področja Okolje in naravni viri, podpodročje Kmetijstvo in ribištvo, ter drugih področij*
- <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/statfile2.asp>

European Commission (Evropska komisija), 2015:

Agricultural Markets:

- *General market issues – EU Market prices for representative products (monthly).*

http://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/price-monitoring/market-prices-from-2007_en.pdf
(21.11.2015)

Commodity Price Data Dashboard. September 2015 edition.

http://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/price-monitoring/dashboard/food09_2015_en.pdf
(23.11.2015)

Committee for the Common Organisation of Agricultural Markets 29 October 2015. Market Situation Cereals.

http://ec.europa.eu/agriculture/cereals/presentations/cereals-oilseeds/market-situation-cereals_en.pdf (17.11.2015)

Committee for the Common Organisation of Agricultural Markets 29 October 2015. Oilseeds & protein crops.

http://ec.europa.eu/agriculture/cereals/presentations/cereals-oilseeds/market-situation-oilseeds_en.pdf (17.11.2015)

Short - term outlook for EU arable crops, dairy and meat markets (Autum 2015).

Short - term outlook for EU arable crops, dairy and meat markets in 2015 and 2016

http://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/short-term-outlook/pdf/2015-11_en.pdf (3.11.2015)

EU balance sheets and production details by Member State.

http://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/short-term-outlook/index_en.htm (17.11.2015)

Drugi podatki, 2015:

ARSKTRP. Ljubljana, Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja:

- *Tržna poročila.*

http://www.arsktrp.gov.si/si/storitve_ukrepi/trzni_ukrepi/trzno_informacijski_sistem_trzna_porocila
Pšenica, odkup v času žetve 2015 (19.10.2015)

- *Novice.*

http://www.arsktrp.gov.si/nc/si/splosno/cns/arhiv_novic/

- *Storitve (Ukrepi).*

http://www.arsktrp.gov.si/si/storitve_ukrepi

Modelne kalkulacije KIS. Ljubljana, Kmetijski inštitut Slovenije.

http://kis.dev.splet1.si21.com/Modelne_kalkulacije_OEK (23.11.2015)

2) Drugi viri

ARSO. Mesečni bilten ARSO – Letnik 2014. Ljubljana, Agencija RS za okolje.

<http://www.arso.gov.si/o%20agenciji/knji%C5%BErica/mese%C4%8Dni%20bilten/bilten2014.htm> (2.9.2015)

ARSO. Mesečni bilten ARSO – Letnik 2015. Ljubljana, Agencija RS za okolje.

<http://www.arso.gov.si/o%20agenciji/knji%C5%BErica/mese%C4%8Dni%20bilten/bilten2015.htm> (2.9.2015)

ARSO. Novice. Agencija RS za okolje. Ljubljana, Agencija RS za okolje.

<http://www.arso.gov.si/o%20agenciji/novice/arhiv.html> (17.11.2015)

Euro-Potato. 30 october 2015. AHDB Potatoes business report for Northern Europe.

http://potatoes.ahdb.org.uk/sites/default/files/publication_upload/Euro%20Potato%20-%20October%202015.pdf (17.11.2015)

International Grains Council. Grain Market Report, Highlights (GMR 460 – 30 October 2015). London, Velika Britanija.

<http://www.igc.int/en/downloads/gmrsummary/gmrsumme.pdf> (17.11.2015)

MKGP. Neposredna plačila

http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/neposredna_placila/ (20.11.2015)

MKGP. Program razvoja podeželja

http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/program_razvoja_podezelja/ (20.11.2015)

UMAR. 2015. Jesenska napoved gospodarskih gibanj 2015. Ljubljana, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (september 2015).

<http://www.umar.gov.si/> (4.11.2015)

WAPA. Bruselj, The World Apple And Pear Association:
- *European Apple and Pear Crop Forecast 2015.*

http://www.wapa-association.org/docs/2015/Prognosfruit_-_European_forecast_summary.pdf (17.11.2015)